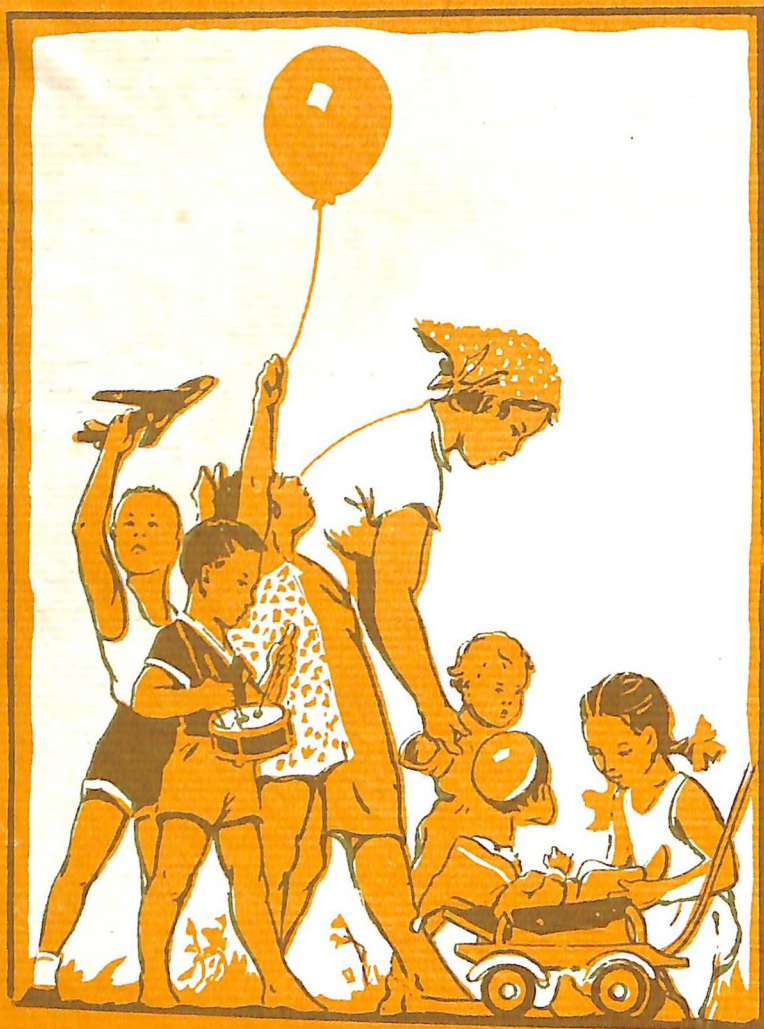

81.632.1
Б 243

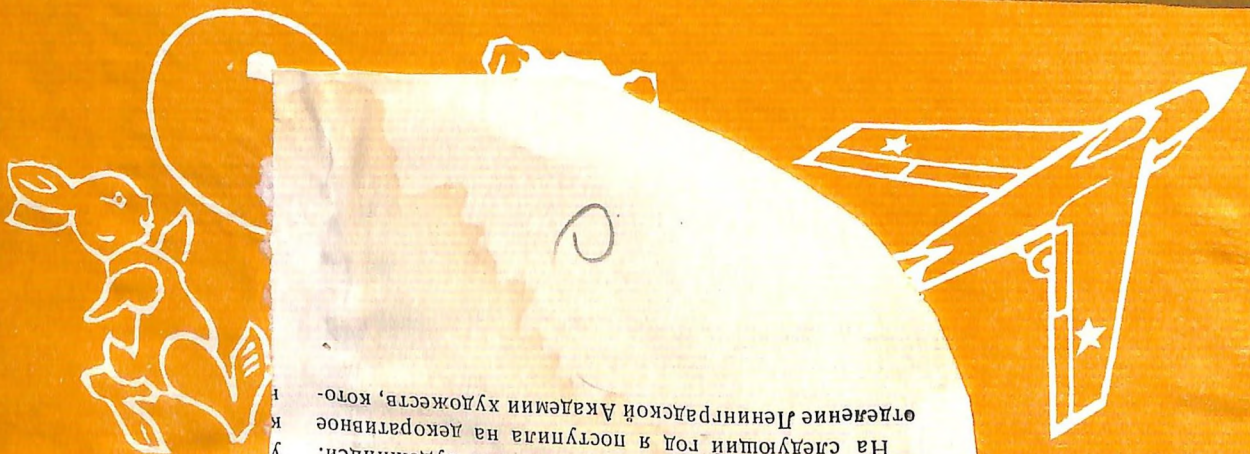
БУКВАРЬ

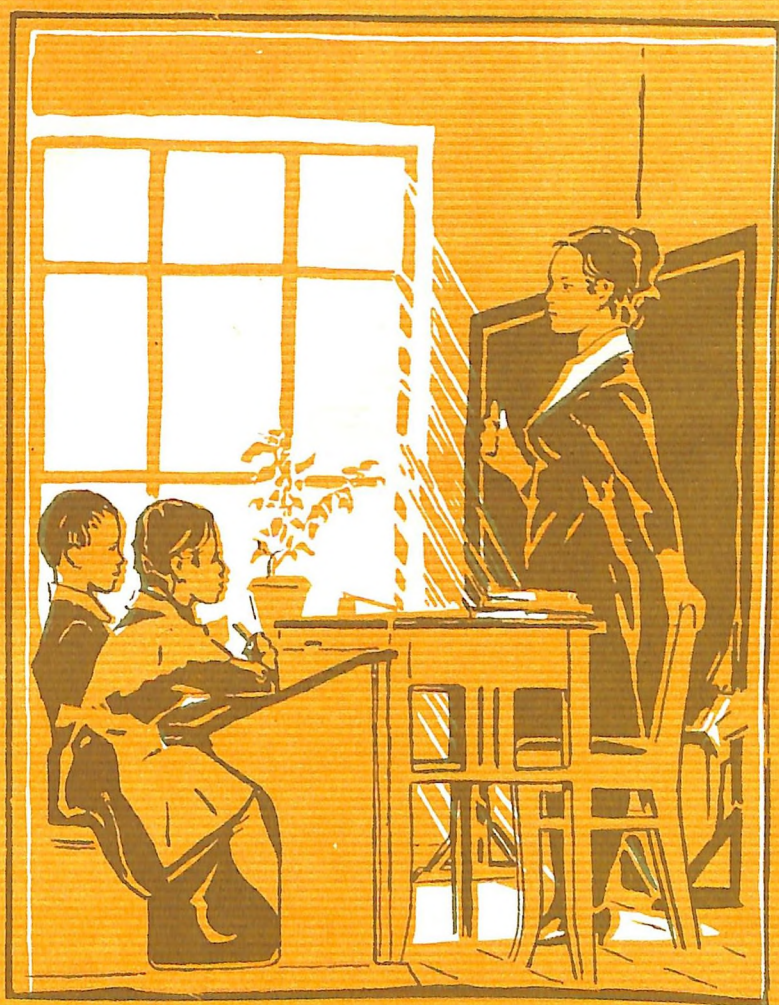

ГОРНО-АЛТАЙСК
1967

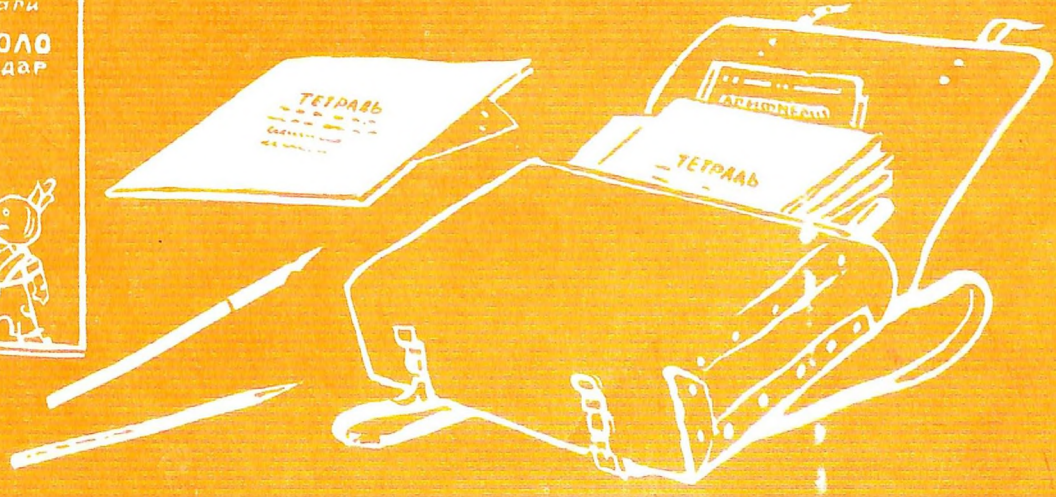

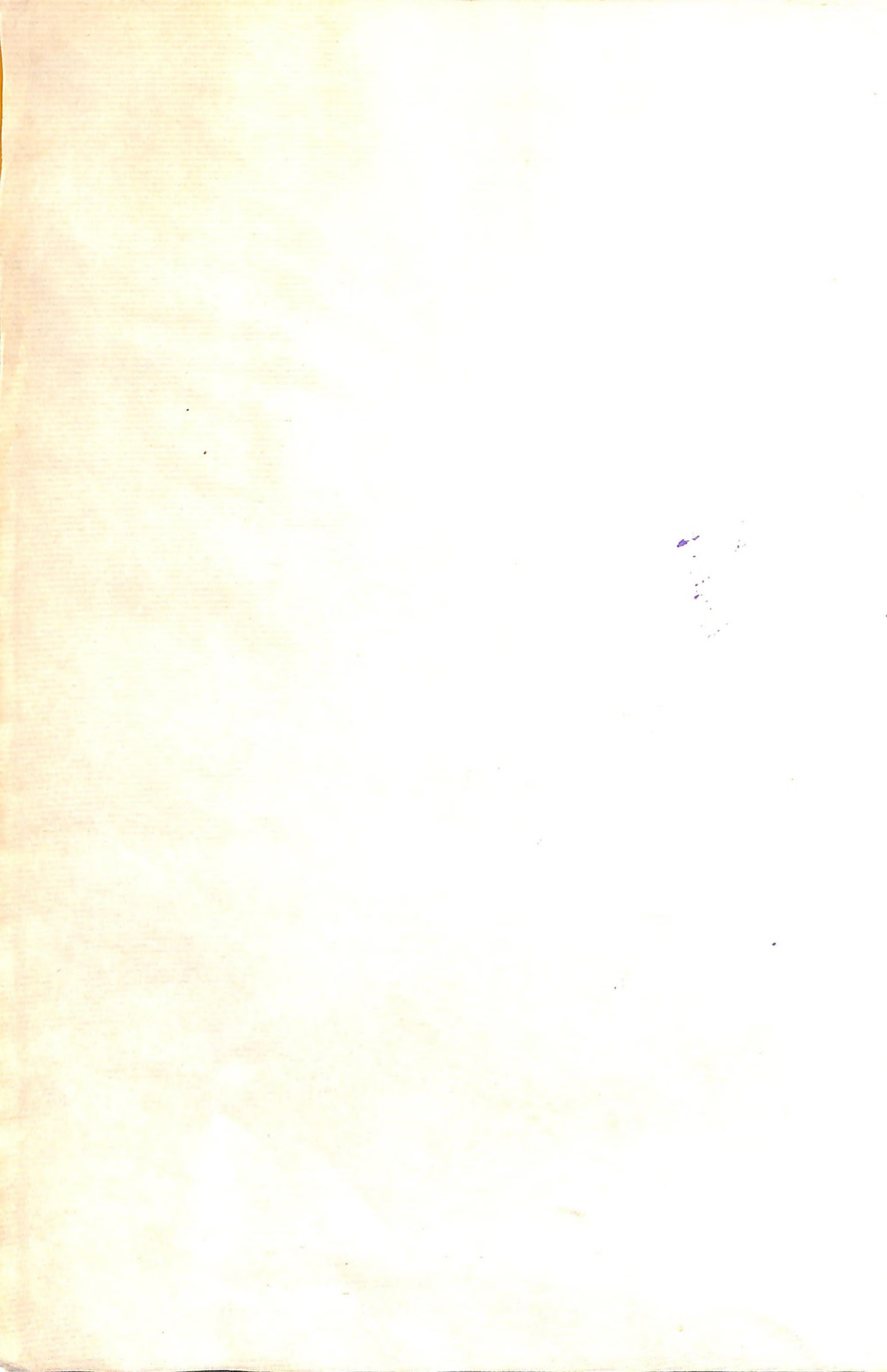
в роли Тырены в фильме «Министр»...
Поступление в институт пришлось отложить. Над
ролью Тырены я работала с большим увлечением,
сниматься в кино очень нравилось, но я не намере-
валась отказываться от того, чтобы стать художницей.
На следующий год я поступила на декоративное
отделение Ленинградской Академии художеств, кото-

Ажынкы Ровары
ЧИПОЛИНОЛО
БОЛГОН УЧУРЛАДАР

УС(АЛТ)(075)

Б-241.

М. БАРАНТАЕВА,

К. БЕДРЕЕВ

БУКВАРЬ

АЛТЫНЧЫ КАТАП ЧЫГАРГАНЫ

Горно-Алтайский облоно јөптөгөн

61791. dx
2 ✓
✓

АЛТАЙДЫҢ БИЧИКТЕР ЧЫГАРАР
ИЗДАТЕЛЬСТВОЗЫНЫҢ ТУУЛУ АЛТАЙДАГЫ БӨЛҮГИ
1967

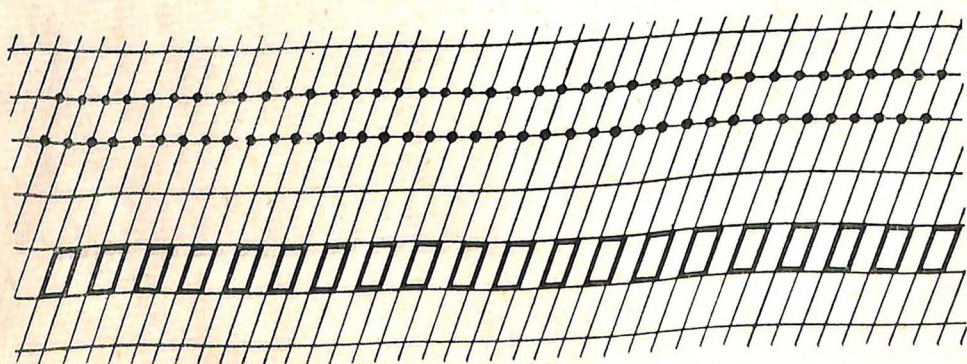
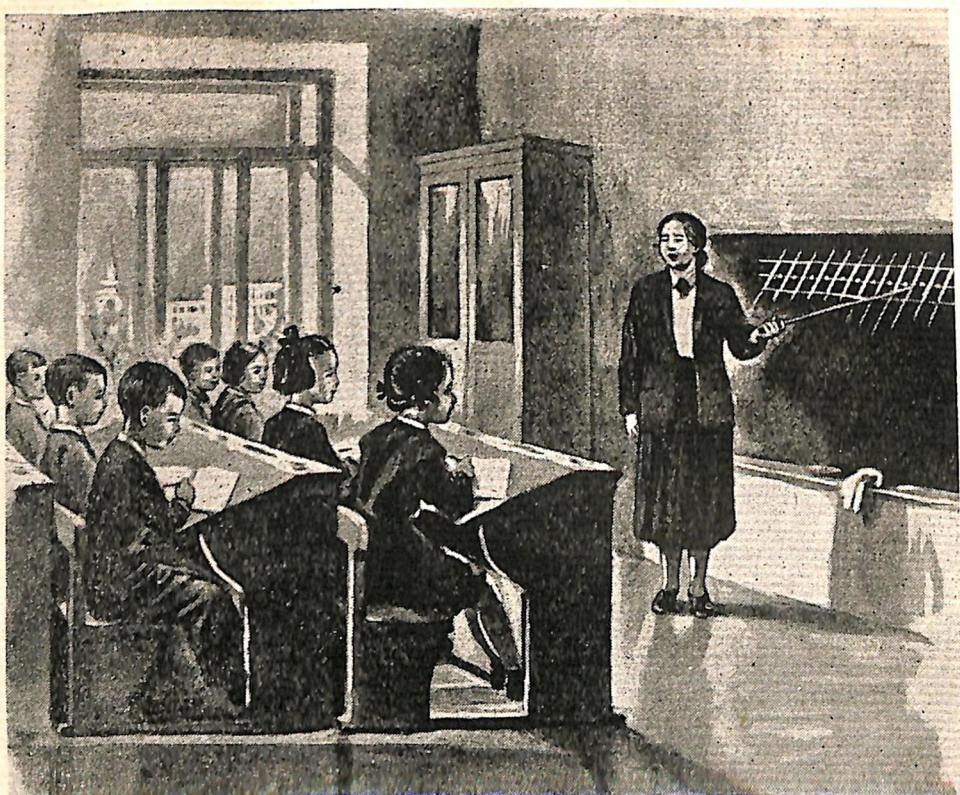
Горно-Алтайский
областной
БИБЛИОТЕКА.

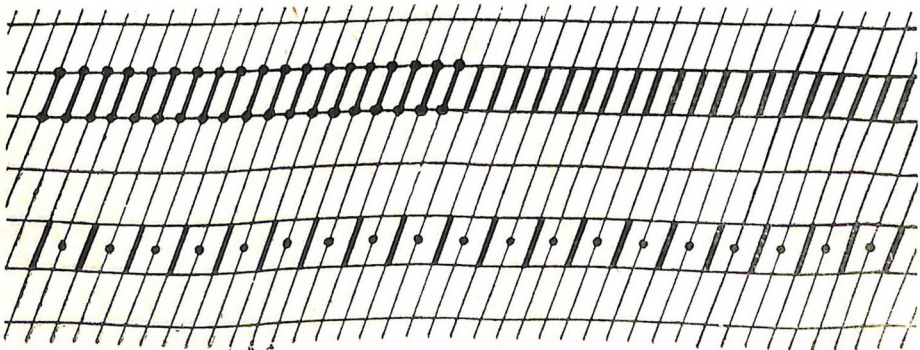
81.632.1 я 701

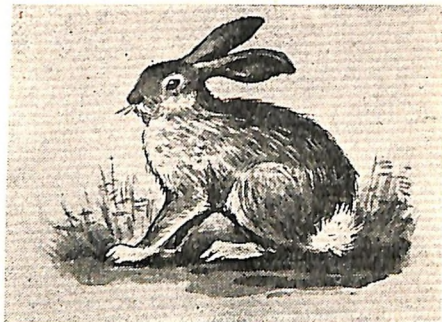
4С (алт.) (075)

Б243

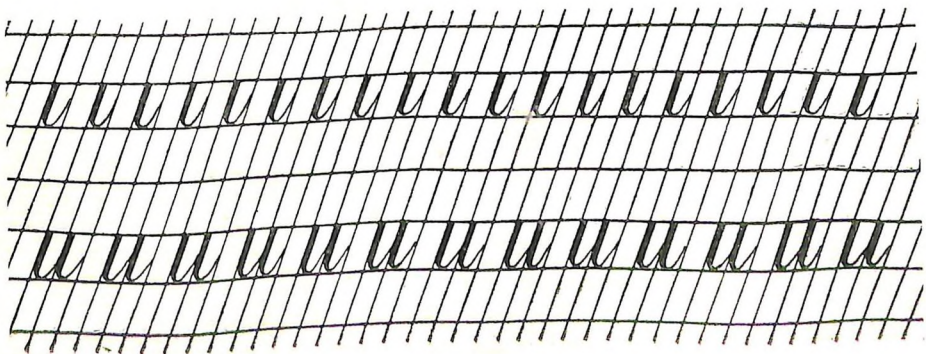

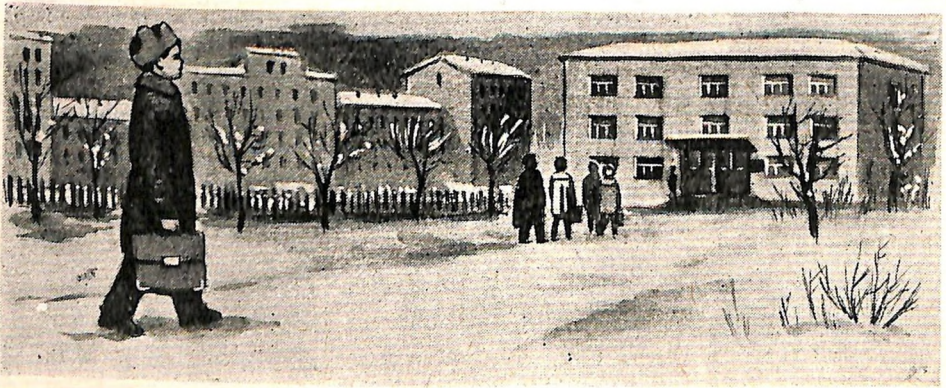

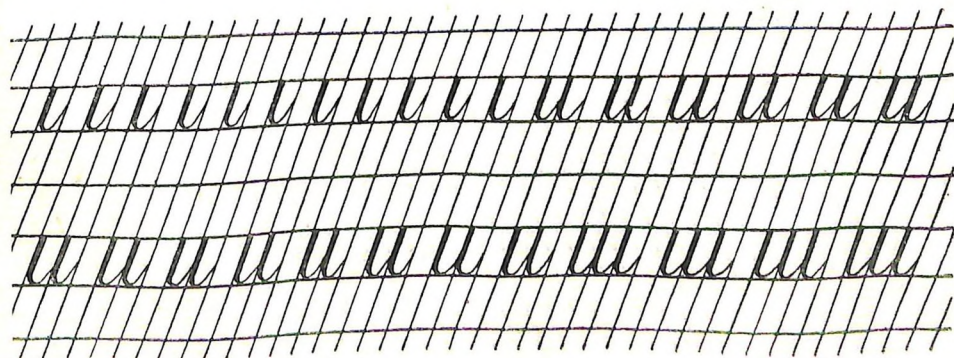
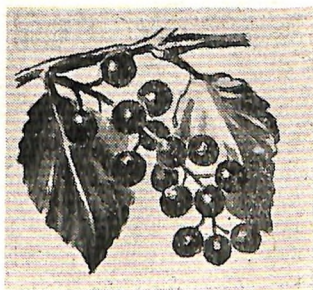
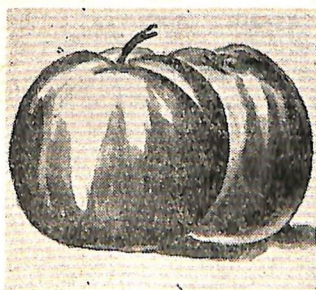
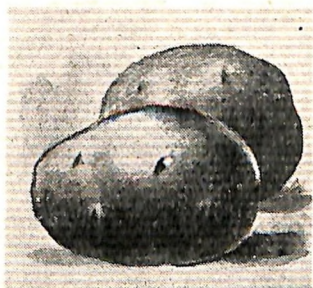
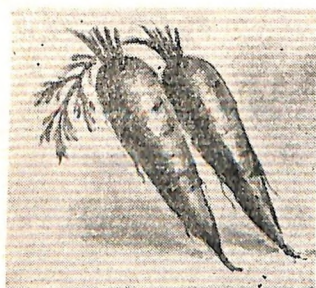

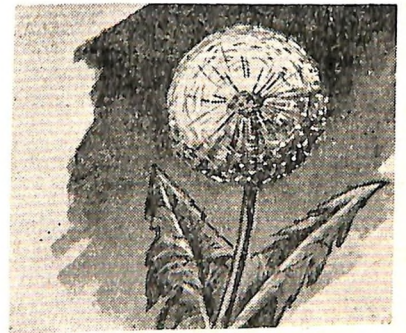
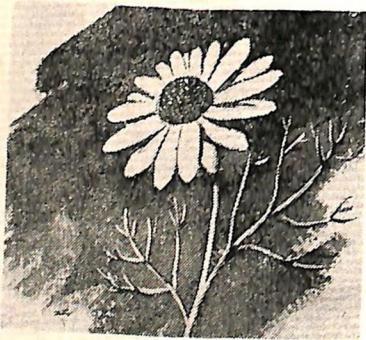
Handwriting practice lines consisting of a grid of slanted lines. The top row contains a series of connected, wavy lines. The bottom row contains a series of connected, wavy lines with small dots at the end of each line.

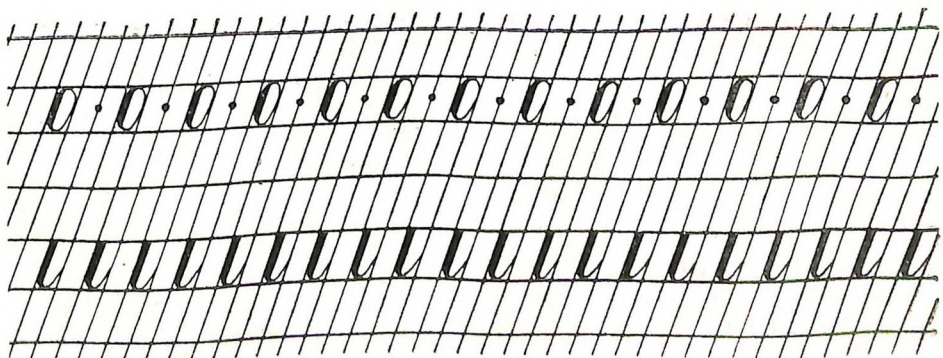
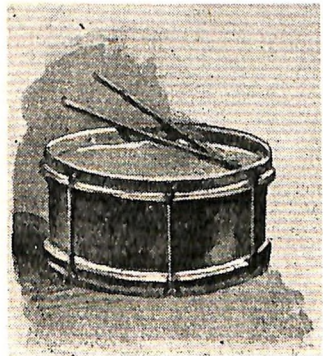
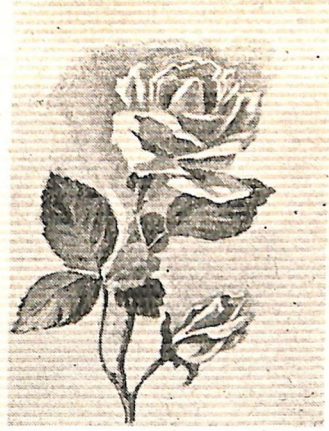
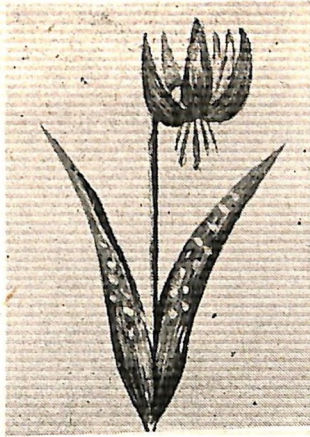
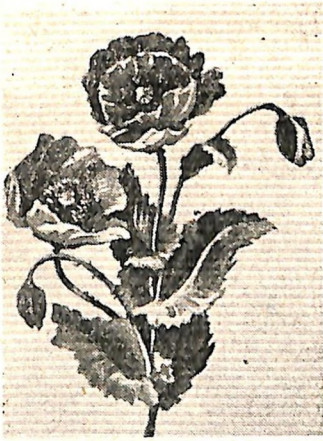

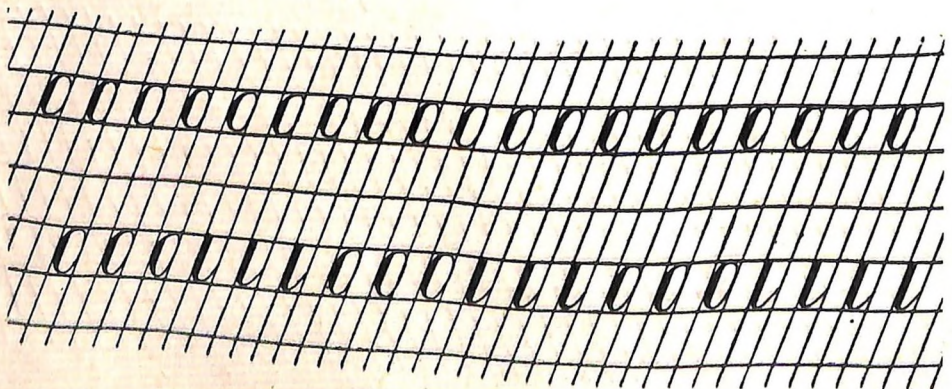
Handwriting practice section featuring two rows of cursive letters 'n' and 'u' written on a grid background.

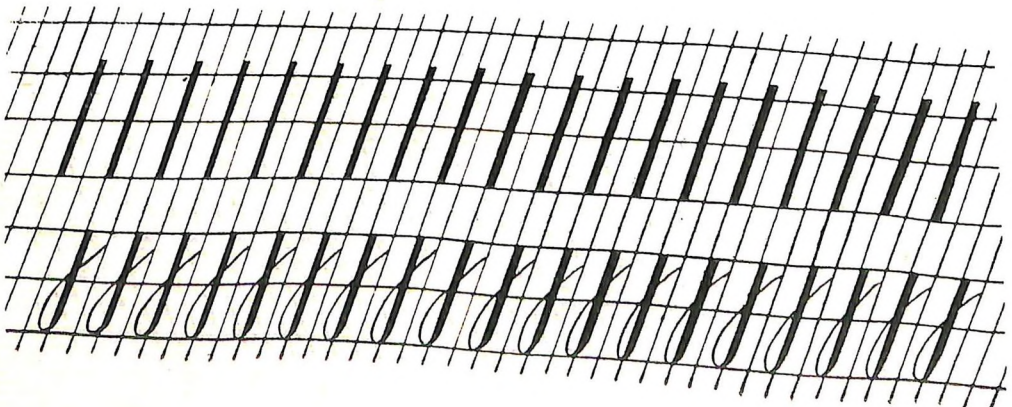

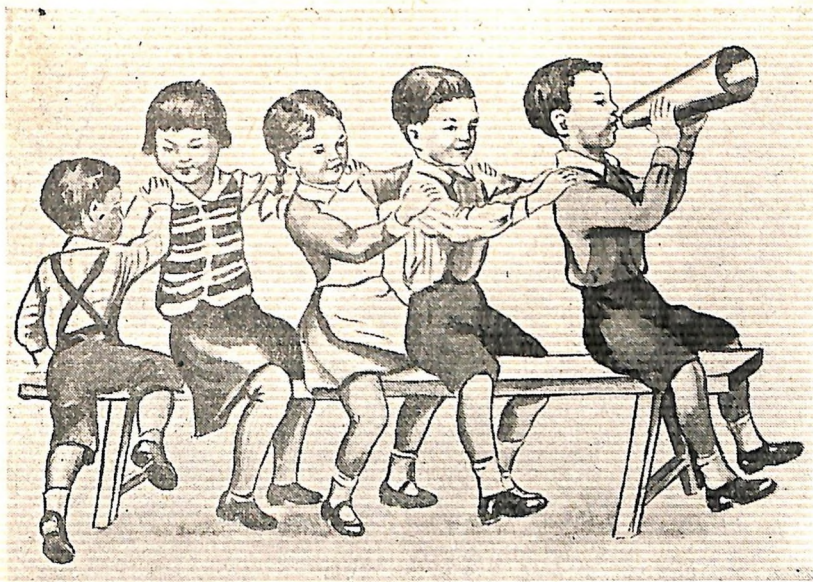

Handwriting practice on a grid background. The first row contains the sequence of letters: k k k k u u u u k k k k u u u u. The second row contains the sequence: k k k k k k k k k k k k k k.

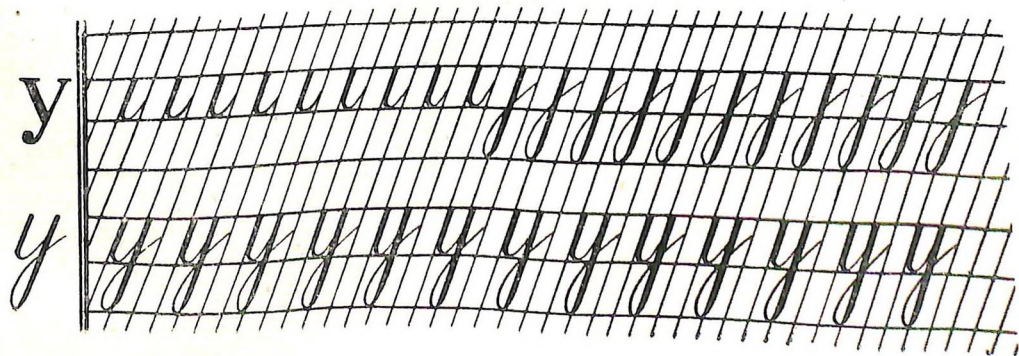
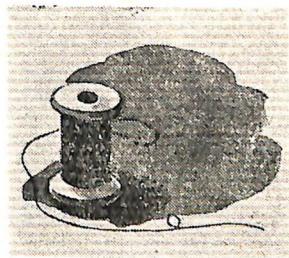

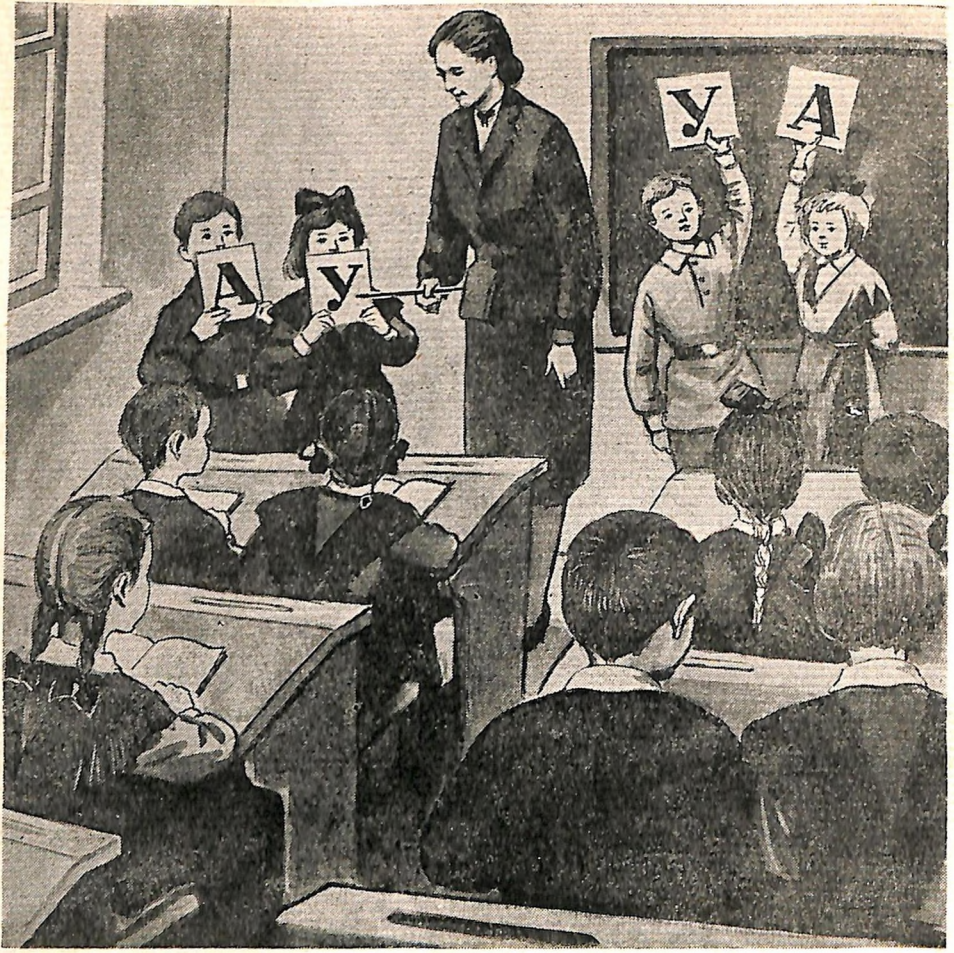

уу

بی بی دی

A-y a-y

y y A a

a a a a a y y y y y y
ay ay ay ay ay ay ay

Сс

с а с - болото

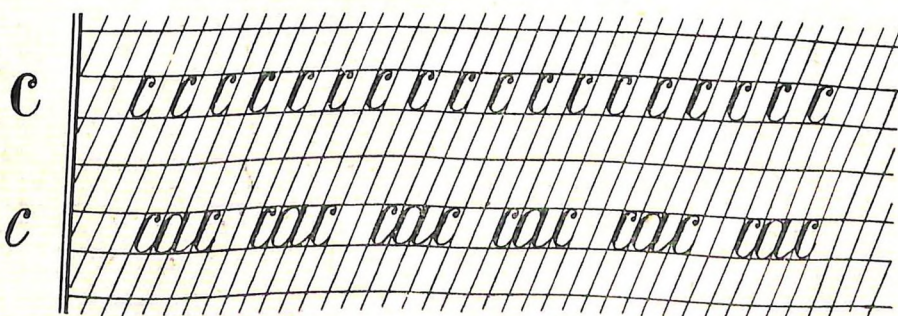
мало - ас | сас

мастер - ус | сус - загарни

а

у

с

Лл

мясо - ас

болото

сас

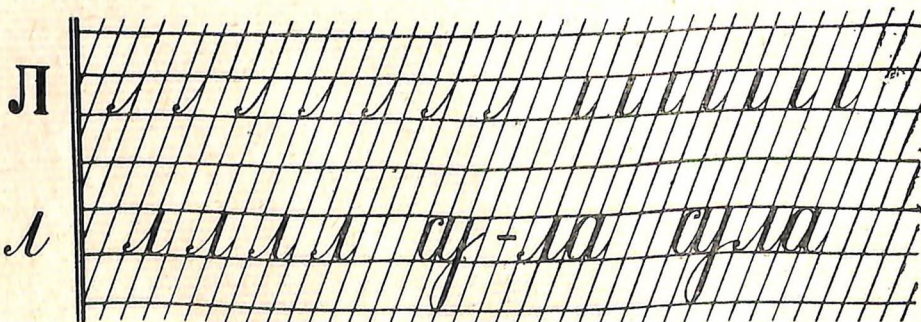
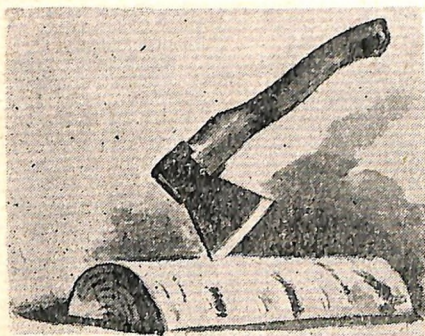
у-лу - великий

возьми ал

положи

сал

су-ла - овец

Шш

аш - хлеб

аш

болото

сас

ус

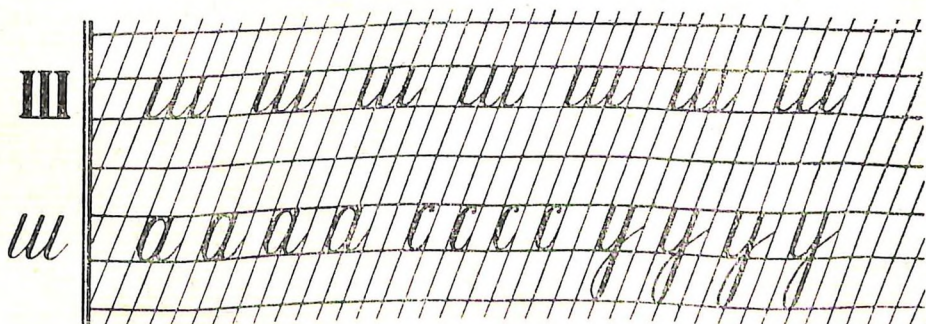
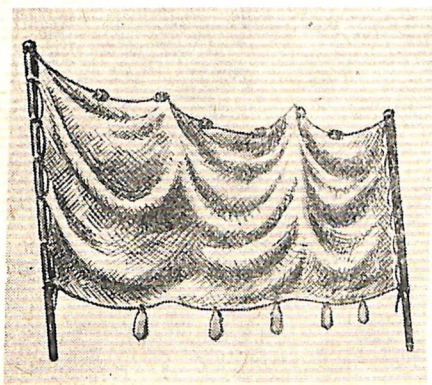
шагелер

возьми - ал

расовни

сал

аш

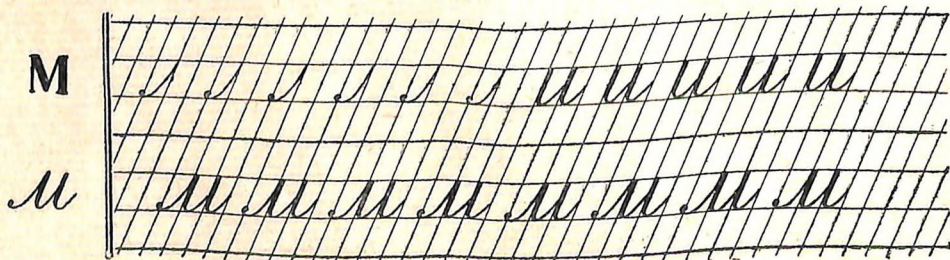
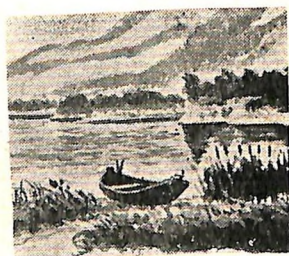
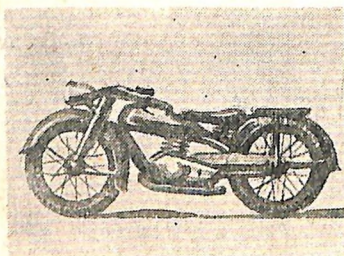
Мм

Ма-ша

Ма-ша | аш

Са-ша | мал

мал - мадун

Ма - .. Са - ..

<i>мастер</i> -	ус	<i>загорни</i>	сус	<i>велики</i>	у-лу
<i>возьми</i>	ал	<i>полони</i>	сал		су-ла <i>стес</i>

ша | шу | су | ма | ла | лу

М | *м м м м м м м м*

м | *ма ма ма ма*

Ма-ша

Са-ша

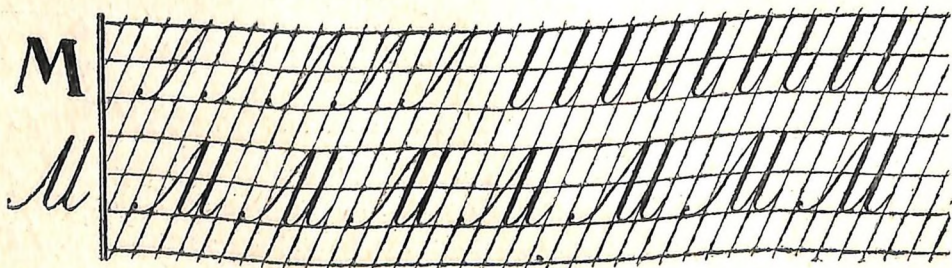
шабунь - мал | Ма-ша

появни - сал | Са-ша

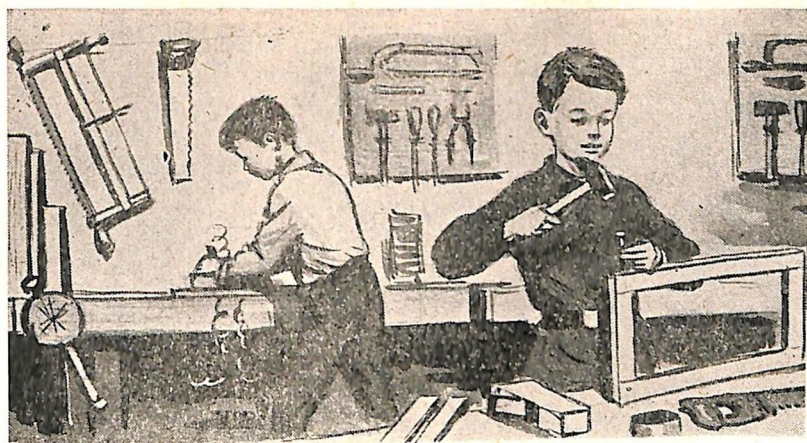
су - *ла*

са - *лам*

а | м | ш | у | с | л

Рр

Шу-ра ра-ма

шестой

- а-ру

спроси
су-ра

аш - хлеб

у-ра

овес
су-ла

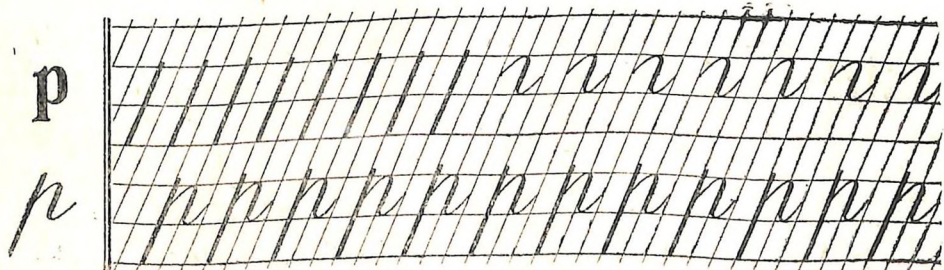
ал - возыши

Лу-ша

Са-ра

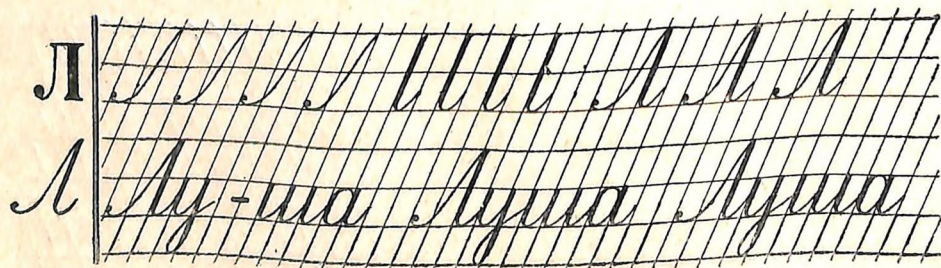
Ма-ша | ра-ма | Шу-ра
 Шу-ра | Лу-ша | Ма-ша
 У-ра, Шу-ра! У-ра! У-ра!

Лу..

Шу..

Тт

дом - ту-ра

раечини - та-ра

с камендими - таш-ту

^{камень}
таш

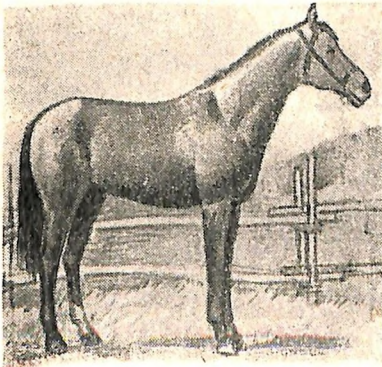
^{солъ}
тус

^{лоби}
тут

Са-му

Са-ра

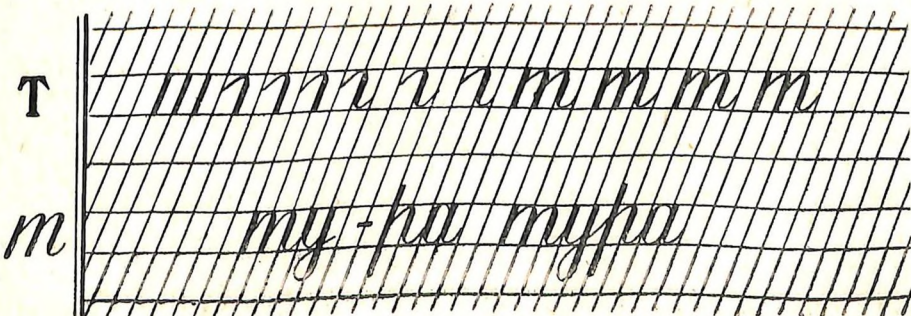
Шу-ра

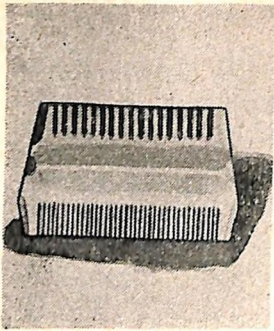

Саму, ^{лоцаръ} ат тут.

Ат тара.

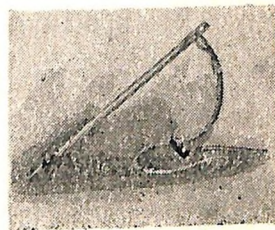
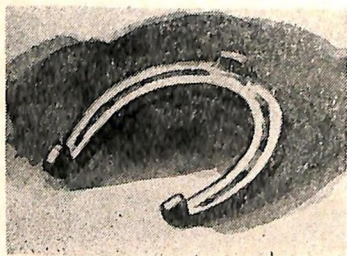
^{лоцаръ} ^{ишынъ} ^{стоитъ}
Ат ару турар.

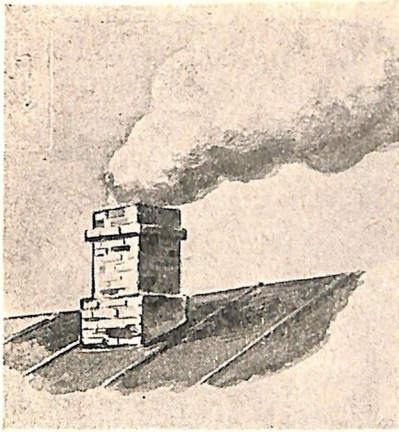

ту-ра | тар | таш | та-рал

дом
Ту-ра ару.
с камнями *река*
Таш-ту суу.
Та-рал тут.
кездыкы *овес, поймай*

m m m m m m ma-ru
tau tau tau-ty

Ы

ЫШ - *дом*

ТЫТ - *лесовник*

ЫШ

желтый
са-ры

Ы-рыс - *скакалка*

хлеб - аш

сирое
су-ра

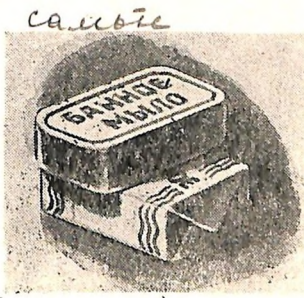
ту-ра - *дом*

камень таш

паш, роны
та-ры

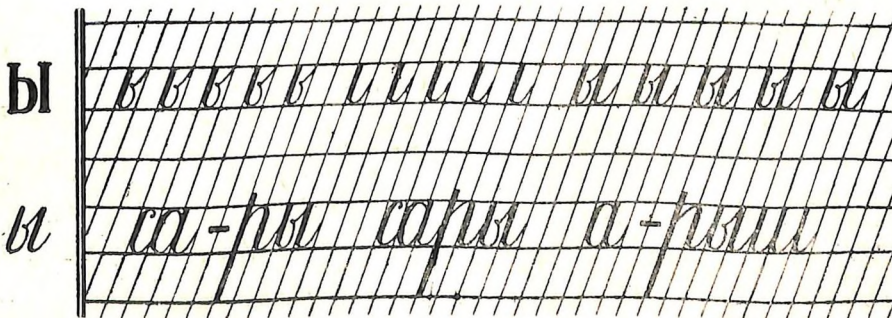
а-рыш - *рот*

Ырыс,

ал. - *бозьмш*

ра | ры | ру | ты | ту | са | сы | су

молот - мал-та

Ырыс

дальше - а-ры

дым
ЫШ
шейвен

пашроң
та-ры

роңсы - а-рыш

ТЫТ

роң
ту-ра

табуң
Мал туру.

штатт

желпая *лоң* *стопит*
Сары ат туру.

хлеб
Аш ару.

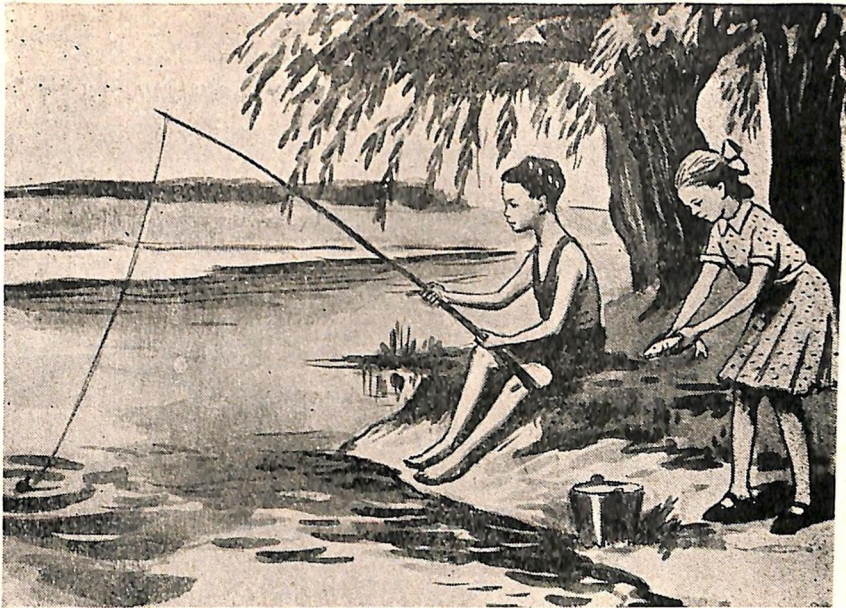
штатт

саемин *штатт*
Сарас сары.

Сара, *шарл* шар-лар *вошь* ал.

Ш	Ш	Ш	Ш	Ш	Ш	Ш	Ш
Ш	Шу-ра	Шура	Шура	Шура	Шура	Шура	Шура

Кк

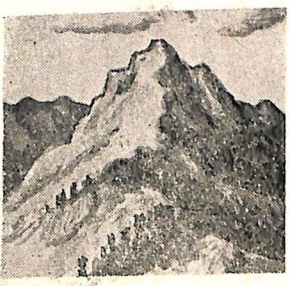

малык
уул
дычка
кыс

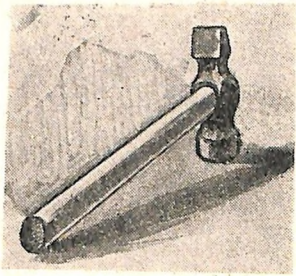
вода
суу
куу
куу

царка
кар-мак
крутой
кас-как

леш
ка-лаш
уко
ку-лак

кыра
к. ыр

мас-к а - *малоток*

а | у | ы | м | ш | р | л | т | к | с

К | *К К К К К К К К*
К | *кас та-рак ку-лак*

таш
ТАШ-ТА

кош
КОШ-ТО

кыш
КЫШ-ТА

затоласкнуть
КЫС-ТА

тос
ТОС

кос
КОС

кас
КАС

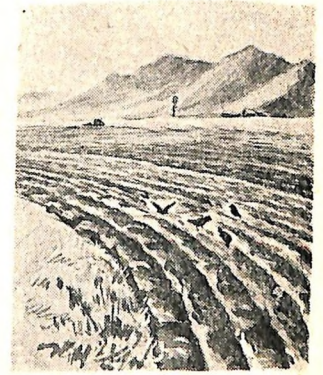
вевотка
КЫС

М а ш а

сула *кас* *ка* *кур* *сак*
Су-ла—кас-ка кур-сак.

маша *куш* *ка* *су* *ла* *у* *рат*
Ма-ша куш-ка су-ла у-рат.

кас *ка* *су* *ла* *у* *рат*
Кас-ка су-ла у-рат.

Ом..

са..

Кы..
ра
пашня

О О О О О О О О О О
О О О О О О О О О О
Ом.., су..ла ур..

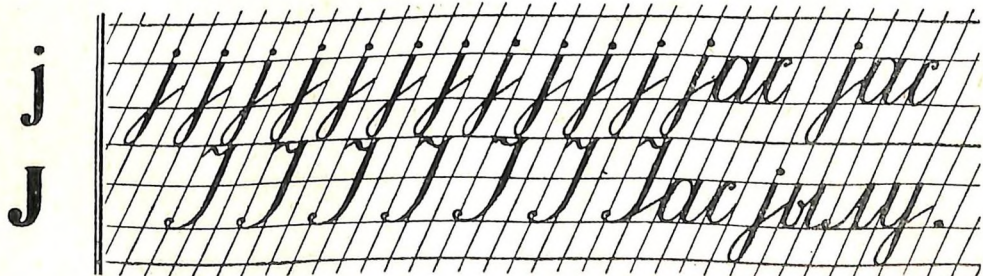

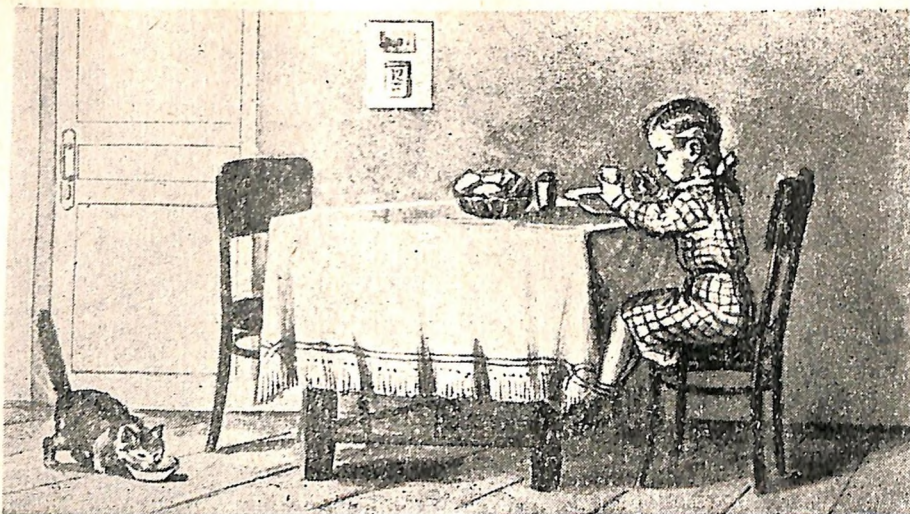
Ж а с. - весна

Жас жакшы. Жас жылу.

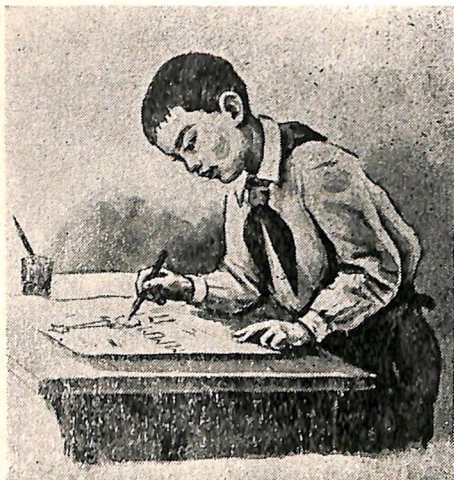
	жас	^{наканы} жа-кы	^{светлый} жа-рык
^{обрыв} -	жар	^{рисун} жу-ра	^{сырчик} ку-рут
^{шеридит} -	жут	^{тепий} жы-лу	^{масло} сар-жу
^{дорога} -	жол	^{штотай} жа-ма	^{происенка} жар-ма

а | у | о | ы

Калаш — ток курсак.
 Лара, калаш ал.

Кару, јура.

^{год} ЈЫЛ	^{седмис} О-тур
^{залац} ЈЫТ	^{рисуи} ЈУ-РА
^{дороди} ЈОЛ	^{рисунок} ЈУ-РУК
^{грива} ЈАЛ	^{красивый} ЈА-РАШ

К | Ј | Р | К | К | К | К | К | К |
 К | Кару, јурук јура.

Нн

нарса
јОН
дарога
јОЛ
шуба
ТОН
раси
СЫН

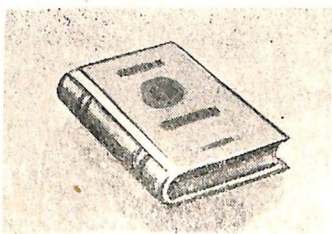
тенид
МАЛ-ТА
маска
МАС-КА
славной
МАК-ТУ
мало
СА-МЫН

большой | *такой* | *собрание* | *холодный*
ЈААН | **ЈООН** | **ЈУУН** | **СООК**

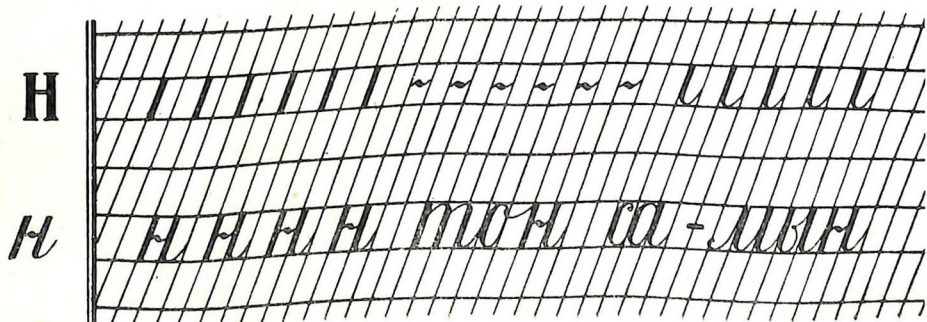
Кыш.

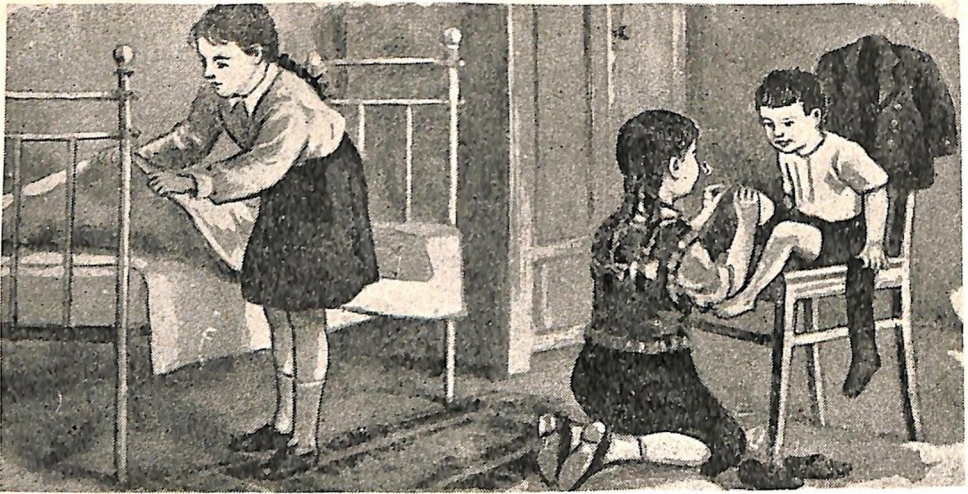
зима | *холодная* | *снег* | *большой*
Кыш соок. *Кар* **јаан.**
ветер | *подуш*
Сал-кын сок-ты.
теплым | *шубу* | *водой*
Јылу тон ал.

Ману,

ал.

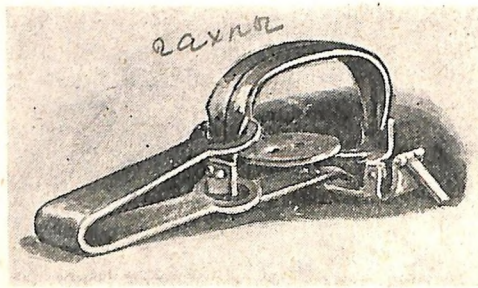
Та-на, о-рын ^{пробайы} жуу. ^{дауала}

^{пробайы}
о-рын
^{завершишь}
о-рон

^{брышка}
со-кы
^{педи}
са-кы

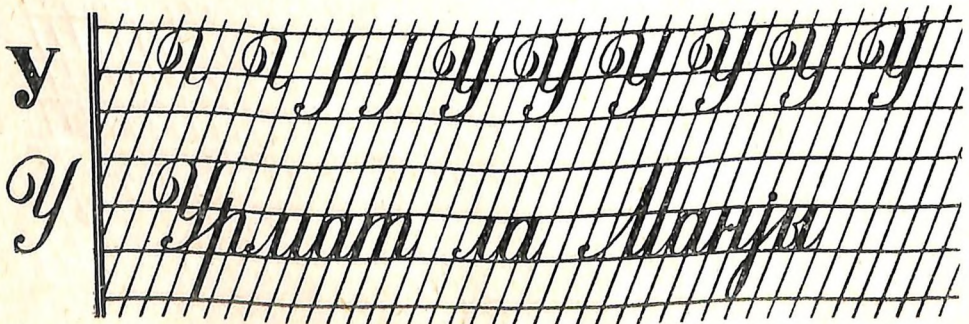
^{шпо}
са-мын
^{чтого лопатка}
ја-рын

Урмат,

^{полотни}
сал.

Анат тыт жыкты.

Ее

лодка
ке-ме

гозел
те-ке

тэналъ
те-рек

наво
ке-рек

шэаго стэм
Кер ат ту-ру.

Ат јак-шы.

воуш гит лэагди солъ
Ат-ка тус ал.

солъ наво
Тус ке-рек.

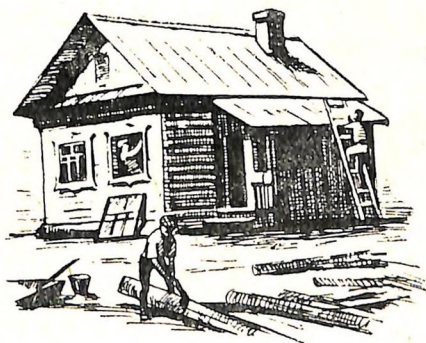

на берэу *гозел*
Ја-рат-та те-ке
тэм
ту-ру.

лэагди *гозел*
Те-ке тут.

шэф. *голетал* *ш*
Тыт јоон. Оныла

го-ча *селки* *стэагди*
ту-ра, се-нек тут.

e	е е е е	кеме теке
e	е	Јауу кеме јакшы.

Әә

Ә-НЕ

^{мәсә} ӘТ | ^{мәкара} ӘМ | ^{нара} ӘШ | ӘС

Ә *ӘӘӘӘӘӘ ~ ~ ~ ~ ӘӘӘӘӘӘӘӘ*
 Ә *Ә-НЕ ӘНЕ ӘМЕ ӘТ*

Элээр

јер

медведи

јес

та

сен

я

мен

Э-нем

веша а

Э-јем

принеси

Э-кел

нелиноно

Э-меш

рамо

Эр-те

завтра

Эр-тен

шкура

те-ре

тапио

те-рек

тапио

Те-рек

боавша

јаан.

та

Ол

срайнош

коо.

та завтра рамо приноси

Сен эр-тен эр-те кел.

завтра мама приноси
Эр-тен Э-нем ке-лер.

свора мясо наръ
Эје, эт каар.

искартово принеси
Эреш, эм экел.

косуля тапио
Элик ту-ру.

искартово

ЭМ

но

ТЕ

но

ЈЕ

тапио

ЭР

КЕ

ОР

ТО

ЈА

НА

МЕ

отомь

ОТ

КО

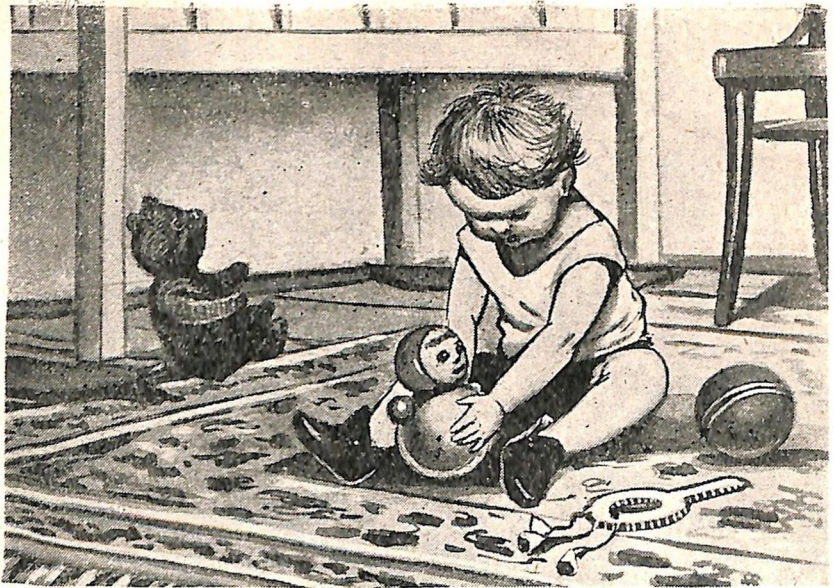
ЈЫ

НЕ

МО

Э-кел Э-кел Э-ан
Тарши, тус Э-кел.

Бб

^{рано} эр-те
^{присел} э-кел
^{голова} баш

^{ребенок} ба-ла
^{серой} бо-ро
^{нога} бут

^{красивый} ја-раш
^{кислый} ја-быс
о-рын

^{чаша} Эрмеш ^{бума} бу-ка ^{насет} ка-бы-рат.
^{торбок} Абыл тор-бок ^{кабырат} ка-бы-рат.
^{тутабас} Тутабас ^{арба} арба ^{сокты} сокты.
^{саста} Саста ^{бака} бака ^{бар} бар.

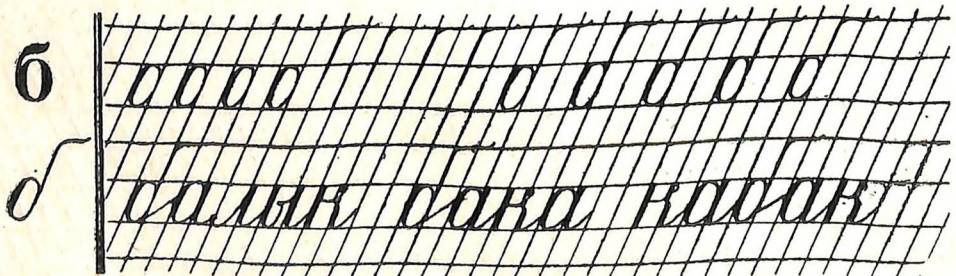

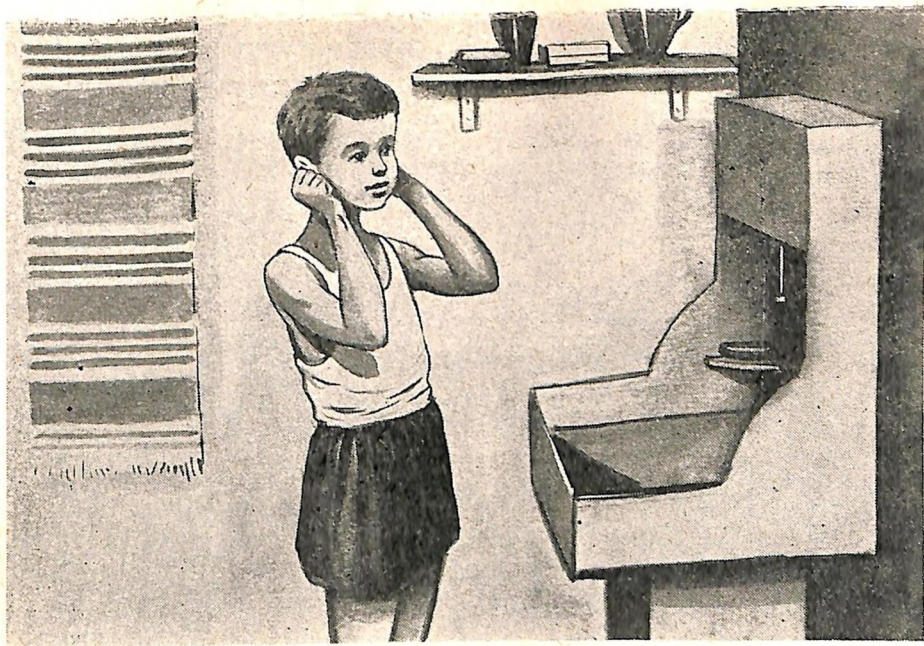
Амыр

^{найман} тут-кан.

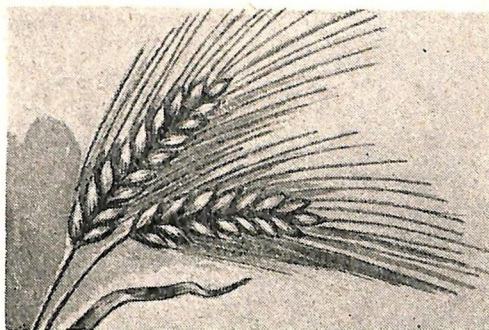
ба-ка

ба-ла	^{гроти} ка-бак	^{рано} эр-те
^{жетпей} а-ру	^{чосо} ку-лак	^{мойд} ју-нун

^{голови} Башты ^{шедей} ару ^{дирни} тут.
^{расекич} Тарак ^{присеки} экел.
^{голови} Башты ^{мой} јун, ^{и расекич} тара.
^{арба} Арба—^{чорвишич} јакшы ^{члеб} аш.

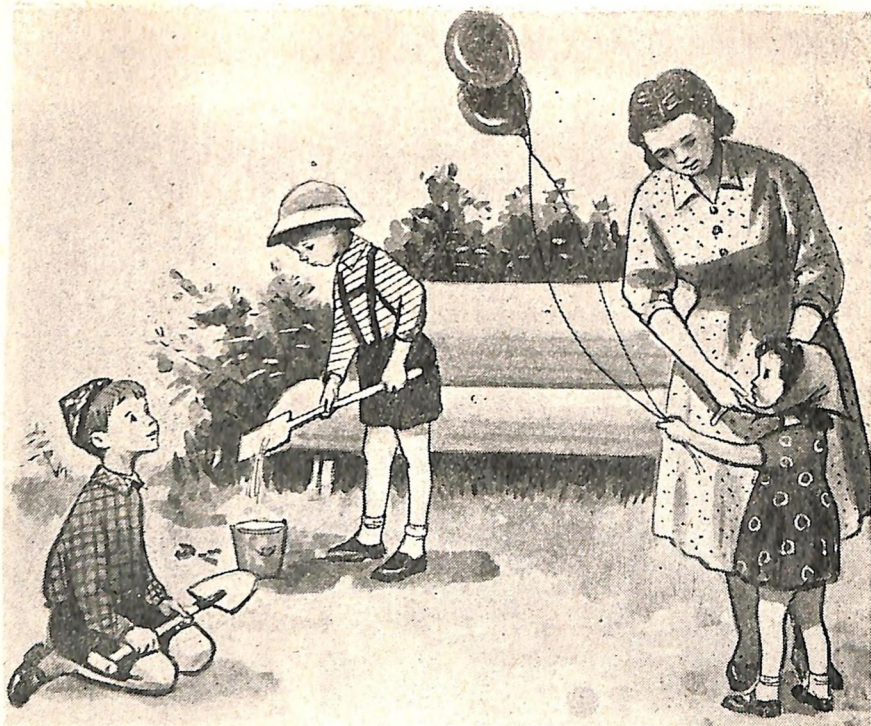

те | ке | је | ју | јо | ру

Т
Ш

Шару ла Шара.

Ии

Ира ла энем.
Шу-ра ла Ка-ру.

Бала.

Бисте бала бар. Энем иште. Эжем иште.
те. Бис ба-ла-ны а-ла-рыс.

сезиье
би-ле
такец
би-је

песок
ку-мак
вешалка
ил-мек

пукши?
сес-кир
кис-ке

би-је

ил

ис

би-..

ил-...

ис-..

суу
баш
тиш
тил

рабашай
иш-тен
майея
ју-нун
майея
са-мын
гашовой
бе-лен

э-ки
кочуя
э-лик
протод
э-мик
еель
је-ти

башлак
јит-ке
решушот
кир-бик
чесо
ку-лак
гашымае *бюдо*
та-бак

зуба *ишай* *верки*
Тишти ару тут.
зуба *не* *иш* *метсе*
Тиш артабас.
зуба *не* *кочот*
Тиш сыстабас.
зуба *кешке* *будун*
Тиш бек болор.

Бу не?

Бу не?

И
и
иша, бери вел

Öö

өр-кө

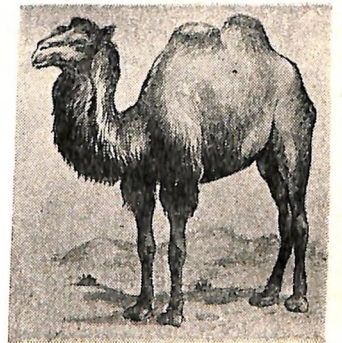
мөш

слово	име	хорошо	ткань
сөс	Омө,	як-шы	бөс
маза	бозьми	ткань	среникал
көс	ал.	Бөс	бек. Яраш
ткань	паломо	и си	
бөс	ТОН	КӨК-ТӨ.	

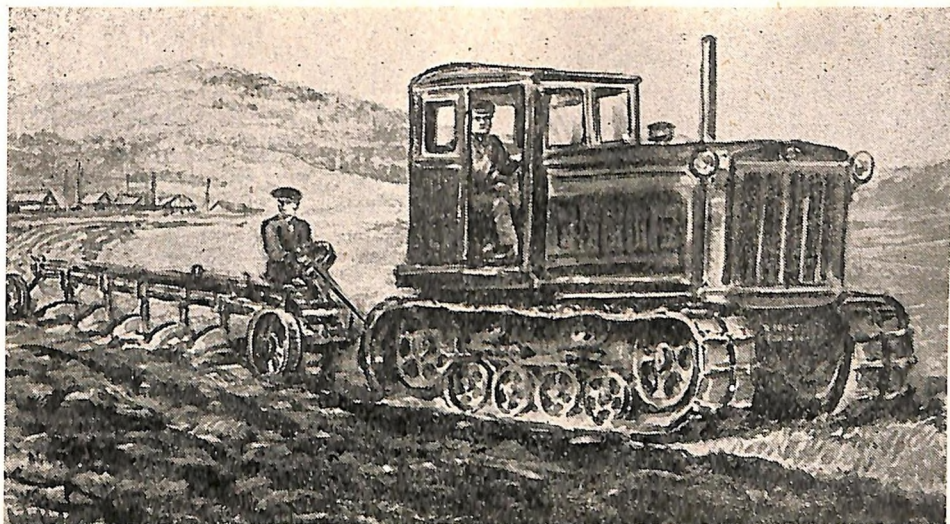
пшморак
ТӨС-ТӨК
приморки
ТӨС-ТӨК-ТӨР
пшморак
КӨӨШ

Төө.

верблюд	хорошее	животное	он
Төө	—	якшы	мал. Ол
зрыз	возит	на кем	моди
көш	тартат.	Оныла	улус
путешешиват	едут		
жорукка	барат.		
верде	сильное	пшморак-с	
Төө	—	бөккө	мал.
у нас	верб	сати	
Бисте	төө	бар.	

ö | ö ö ö ö ö ö мөш мөш
 ö | Мөш-көкө мал.

гора
кыр
солонт
сас

вишү
тө-мөн
пичерек
төс-төк

трак-тор
трак-тор-лор

Трактор.

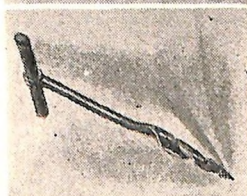
Бисте трактор бар. Ол *он* төстөктө кы- *на приоре*
ра тартат. Атка көрө, ол бөкө. Трактор *по сравнению с лошадью он сильнее*
землю паши элбек кыра тартат. *пахит или*

Мөштө

бар.

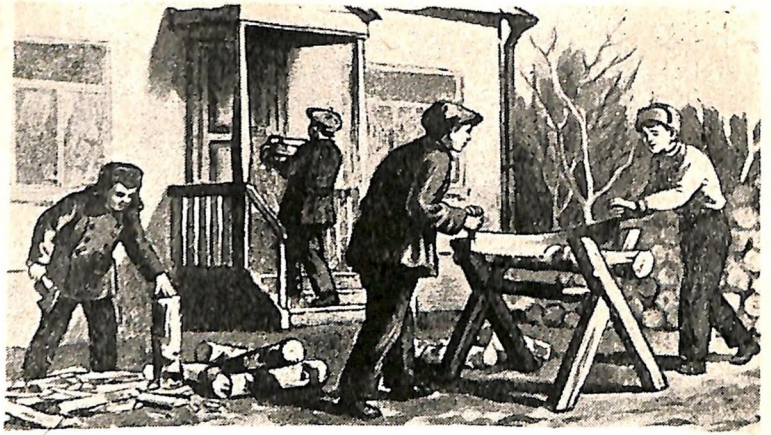
мечер
Уста

бар.

Ö | Ö Ö Ö Ö Ö Ö Ö Ö Ö
Ö | Ö-жакшы бала.

Дд

стан
О-ду
дрова
О-дын
пили
ки-рее

хлеб
ја-дык
катуны
Ка-дын
ешыкы
бө-кө

пшца
СЫМ-да
пшца
сал-да
вадра
кам-ду

будь скоро
у-да-ба
не спрашивай
су-ра-ба
на ветрегу
у-ду-ра

стис *пили* *вдл*
Адам кирее алды.
дрова *пишть*
Адыбас ла Барабаш одын кести.
дрова *пишть*
Данила одын жарды.
дрова *принес*
Санаш одын экелди.

од. кам.. ка.. бө..
ад. сым.. са.. өс..

Д
д
Дары-жары суу.

кан-дык
бу-дак

сал-да
мал-та

жыл-дыс
те-мир

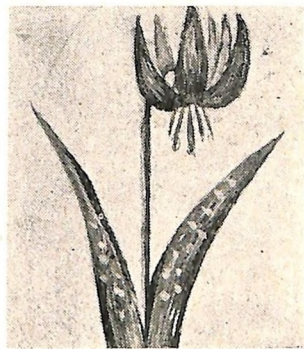
кар
соок

Тыт.

Кырда тыт-тар өсти. Улус тыт-тар
жыкты. Оны тарт-ты. Жаан туралар тут-
ты. Эмди ол тураларда улус жадар.

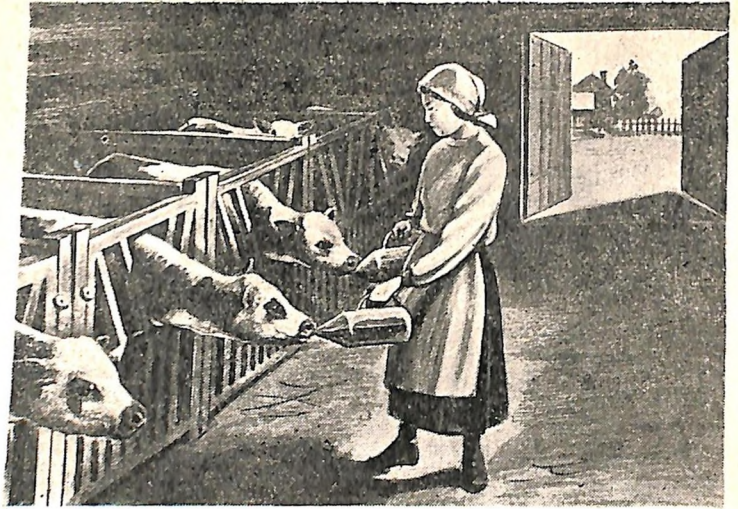
Кандык.

Аркада кандык өскөн.
Балдар оны кастылар.
Кандык амтанду эмтир.

Н
Ж

Н Н Н Н Н Н Н Н
Ната, кан-дык кан.

орук
КУ-ЗУК
көзүмөр
КА-ЗЫК
КА-ЗАН
көзүмөр
ТУ-ЗАК

пайыз
ТОО-ЗЫН
көзүмөр
ТА-ЗЫЛ
красногү
КЫ-ЗЫЛ
зүйл
КА-ЗЫР

профессия
А-ЗЫК
на азыра
А-ЗЫМ
привет
Э-ЗЕН
ветеринар
Э-ЗИН

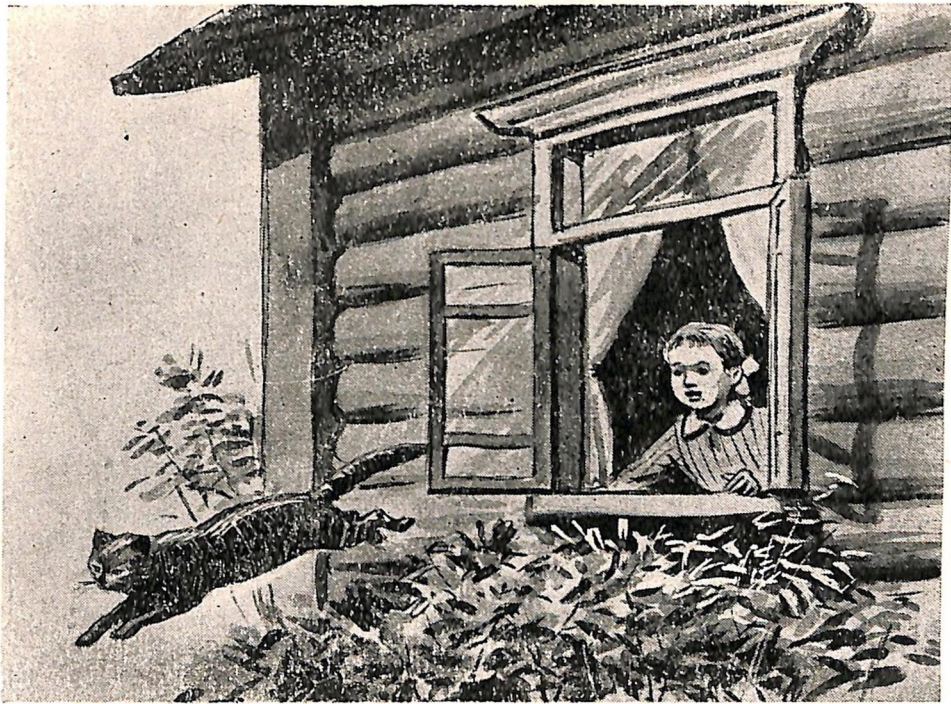
сүмөркү
БО-ЗОМ-ДО
шөкөт
КЕ-ЗИК-ТЕ
с карнавал
ТА-ЗЫЛ-ДУ
на колесе
ТИ-ЗЕ-ДЕ

тема
Бозулар.

тема
Базымаш бозулар *корист* азырады. Бозулар
канд. *көзүмөр* *жү*
ТОК азырал жиди.
Бозулар *тема* кышкыда *жүмөр* ару, *тема* жылу *тема* жерде
тема
турат. Бозулар *тема* семис. *тема*

бо.. .зык ту.. ка..
ја.. .зун ти.. ке..

З зу зу зу зу туза туза
з жылу зын сокты.

Роза, кискени тут!

^{окно}
кӧз-нӧк
ку-зук

^{голица}
ӧзӧк
^{навоз}
ӧ-тӧк

^{шшшш}
Кузук
Кузук жи.

^{на кезде}
мӧштӧ
^{растет}
ӧзӧт.

^{ловушка}
Тузак.

^{мы} ^{иде} ^{видели} Бис ис ^{еще} ^{ловушку} ^{ставили} кӧрдис. Адам тузак салды.

^{вот} ^{ловушку} ^{попался} Ол тузакка сарас кирди. Сарас ^{большой} јаан

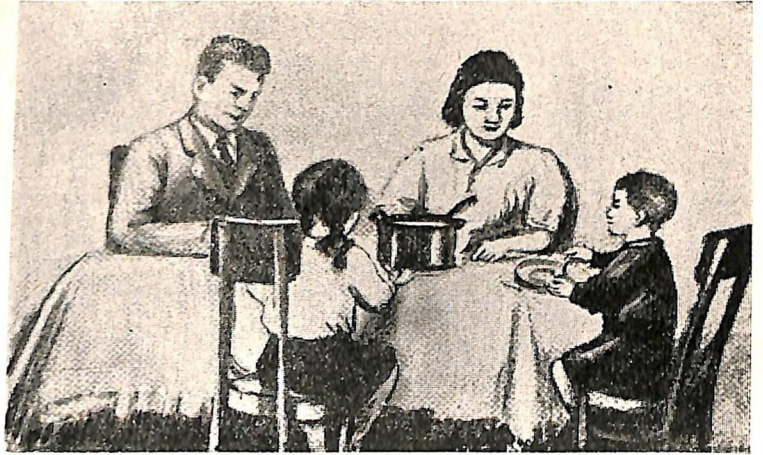
^{оказывался}
эмтир.

.зен та .ыл кы .ыл кӧ . нӧк

.зун ка . ан ко . ур ту . ак

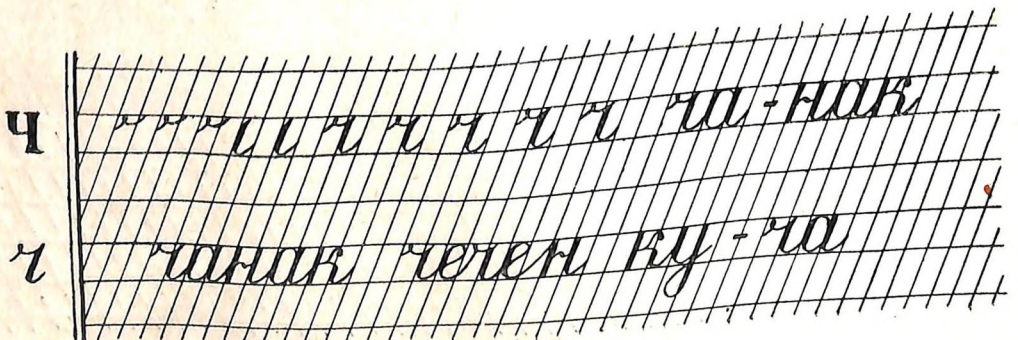
Чч

ча-на	чач	Чаначы уул.	кө-чө
ча-нак	кач	Чанакту кыс.	чөр-чөк
ча-чак	кеч	Чакыда ат.	о-чок

Бисте курут бар. Курут јакшы.
 Бисте көчө лө калаш бар.
 —Санаш, көчө ич. Көчө амтанду.

мыл..	... чөк	че ...
чам чак	чы ...

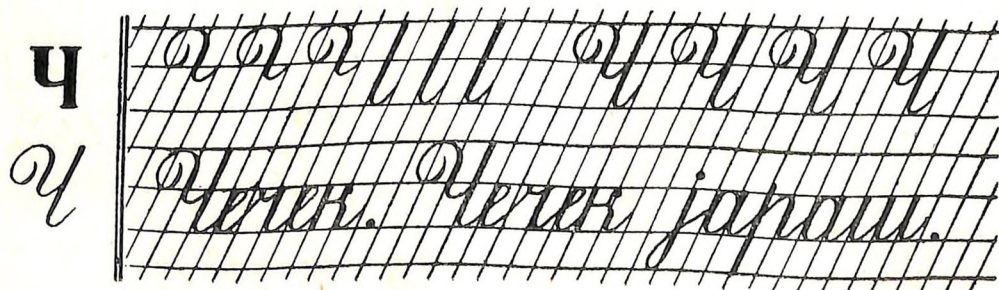

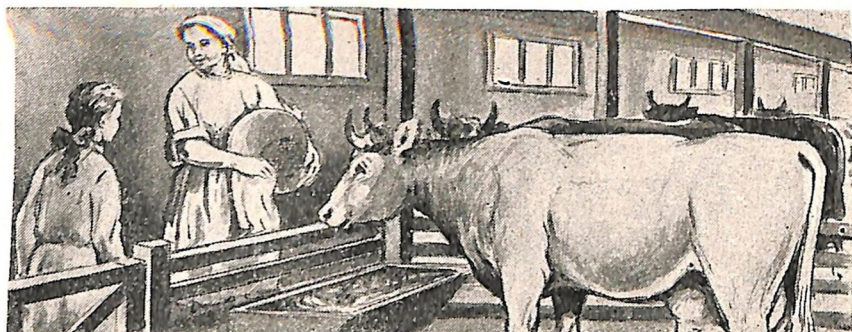
че-чек	че-рет	көз-нөк	час
че-ден	чо-мур	ча-чак	кас
бас	өт	ас	
ба-зар	ө-дөр	а-зар	

Киске ле чычкан.

— Тамара, сен чычкан.
 — Сен, Дина, — киске.
 — Киске, чычканды тут!
 — Дина, Тамараны тут!
 Киске чычканды тудат.
 Дина Тамараны тудат.

Йй

кой	кой-лор	а-зы-рал
уй	уй-лар	се-мис
бо-зу	бо-зу-лар	кой-чы

Койон.

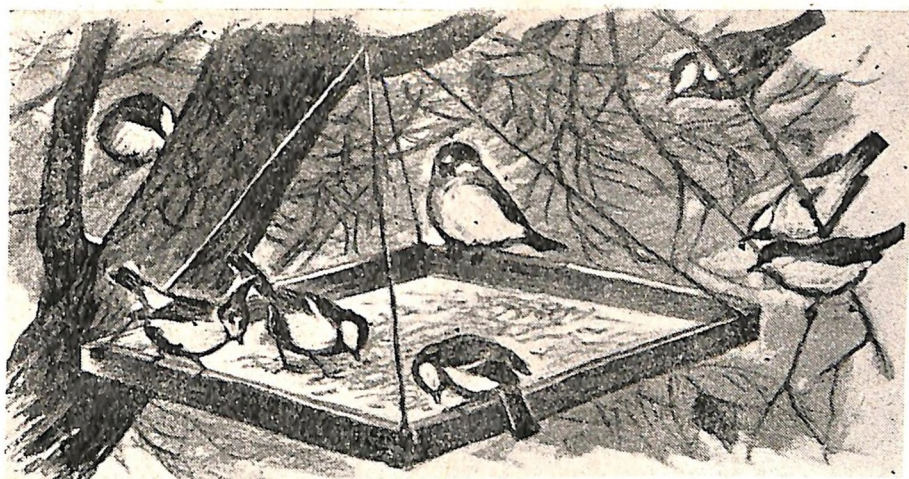
Кыш келди. Ак кар жаа-
ды. Койон ак боло берди.
Ол аралда жадат.

Санай, кой айдаш.	Кайчы экел.
Койды кийдир.	Кой кайчыла.

Кайчы чөрчөк айдат.

Й й й кой уй айу
Ййй, койон тут.

ко-йон	айу	ой-дык	а-йак
ка-йык	уяа	та-йак	а-йыл
ку-йак	јай	ку-йун	о-йык

Кыш.

Кыш келди. Сооктор башталды.
Көзнөктө журуктар јуралды. Уулчактар
карла ойноды.

Айабас за Зина кучыйактар азырады.
Кучыйактар тойу болды.

ча | чу | ба | бу | да | де | ой | ый

Б | Л | а | а | о | о | Ы | Ы | Ы | Ы

Ъ | Ъ | о | р | и | с | т | е | с | а | р | а | б | а | н | с | а | р .

Гг

а-гаш	сыр-га	кар-гаа
а-гас	жыр-гал	сы-гын

кы-зыл-гат со-го-но
ја-да-ган

Агаш аразында.

Бис ончобыс агаш аразына бардыс.
Анда жараш чечек, жиилек көрдис. Эжем-
ле чөйгөнгө кызылгат тердис.
Ой жакшы өтти.

Карагай.

Карагай кургак жерде өзөт. Карагай
бийик, коо болор. Ол тузалу агаш.

Жайгыда.

Жай башталды. Аркада жиилектер быш-
ты. Анда кызылгат бар. Балдар жиилек
терерге бардылар.

Г | г г г г г г карагай
г | Жарганаат көрдис.

о-го-род	эл-гек	сы-гын
со-го-но	чөй-гөн	ку-ра-ган
ја-да-ган	чал-гы	тар-ба-ган

Баганда согоно бар.
 — Ме, Гриша, согоно.
 Торкодо огурчын бар.
 — Ме, Маша, огурчын.

Јадаган аш.

Јадаган аш эрте бышты. Аш јакшы болды.
 Бис аш кезерге бардыс. Ма-ши-на-га эки ат
 јекти. Сырга машинага отурды. Аш кести.
 Сырга јакшы иштеди.

Г
 Т

Гриша Гриша
 Гришада согоно.

ӱӱ

бӱр		јӱ-рек		тӱл-кӱ
бӱк		кӱ-рек		кӱл-кӱ
кӱс		кӱӱк		шӱӱн

ӱренчиктер бӱк јерде маала салды. Јайгыда олор маала ододы.

Кӱс келди. Балдар огурчын, согоно јуунаттылар.

Эмилчи.

Эмилчи — ӱренчик. Ол кичинек. Эмилчи сагышту. Ол школго эрте барат. Школдо јакшы ӱренет. Энези ого сумка берди. Эмилчи ару-чек јӱрет.

к . с . кӱ . рен
б . к . лӱ . рӱм

сү-ме	үл-гү	түл-кү	тү-зе
сү-ме-лү	үл-гү-лү	түл-кү-ни	тү-зет

Јаана.

Јүстүк ле Үренчиде јаана бар. Јааназы жараш журукту бичик алды. Балдар сүүндилер. Ол бичикте чөрчөктөр бар. Јааназы ологро кычырды.

„Беш“ алган.

Тана школго барды. Ол задача бодоорына үренди. Бүгүн Тана „беш“ алды. Айылында адазына „беш“ алганын куучындады.

ү үү үү үү үү үү Үренчи
 ү Үйдети, күл эвел.

Н

ан	ө-лөн	тү-ней	ја-ны
тан	ти-йин	тө-нөш	кү-рен
че-ден	то-зу	ту-за-лу	
а-гаш	чоо-кыр	үүр-лү	

Бистинг школ.

Бистинг школ жаан. Школдо огород ло сад бар. Огородто өзүмдер өзөт. Садты бойыс отургустыс.

Конус.

Кару ла Анчы конус көрдилер. Кандый жаан конус! Конуста сагал бар. Ондо тамаштар бар.

Н | / / ~ ~ с с н н н н н н н н
 н | анчы жетү там

јан
јен
төн
өн

те-нис
ко-нус
тан-ма
јан-мыр

көн-дөй
чан-кыр
кү-рен
те-рен

Тийиндер.

Тийиндер агаш
аразында жүрген.

Олор будактаң
будакка калыган.

Тийиндер кузук
жуудылар. Кузукты
көндөйгө салдылар.

Тийиннинг түги
ымжак. Тийиннинг
куйругы жараш.

ти-йи .
те-ре .

ма.-дай
та.-дай

је-.ү
ја-.ы'

Р

Р

те-нис
те-нис-тер

је-нү
је-нү-лер

са-ныс-кан
са-ныс-кан-дар

Бистинг кичинек балдар.

Бу бистинг тура. Тураның жанында сад.
Анда бистинг кичинек балдар. Бис олардо
болдыс. Лида оларго наадай берди. Базым
турачак берди. Лиза айучак берди. Бистинг
кичинек балдар сүүндилер.

төрт төртүсү жетүү
Бистинг балдар.

а-жан
а-жыр
э-жин
уу-жа

бо-жот
бо-жон
ко-жонг
ко-жон-до

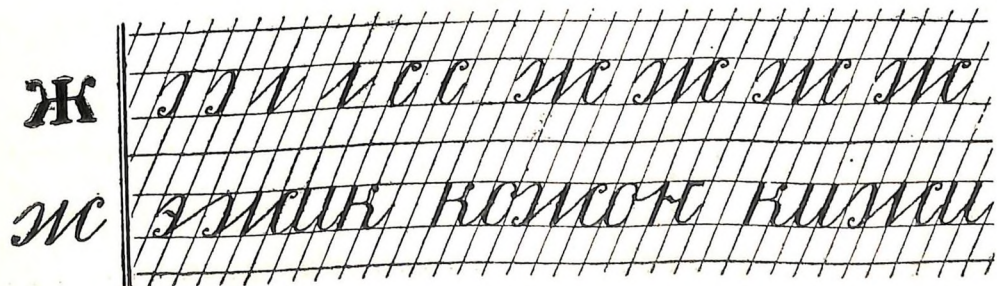
ки-жи
кө-жө-гө
тө-жөк
э-жик

Кышкыда.

Кандый соок! Кар кажайа жаады. Балдар кажатка келди. Олор ончозы чанакту. Кажаттан бой-бойларынын кийининен жыгылады. Шуранын кийининен Улужай, Нина ла Байрым жыгылады. Ончолоры сүүндилер.

Кышкыда кандый жакшы!

Кышкыда чана ла чанак керек.

то-жу-ла
ба-жа-лык
кө-жө-гө

ка-жа-ган
ка-жа-ган-дар
кө-жө-гө-лөр

ту-жак
ту-зак
ма-жак

Уроктор.

Торко ло Жаңар—үренчиктер.
Олордын адазы үредүчи болды. Энези
база иште.
Эгирде балдар урокторын белетеди.
Адазы журнал кычырды.

— Торко, бичи! | — Жаңар, бичи.

— Бичидим, ада. | — Бичидим, ада.

Торко ло Жаңар ижин јакшы бүдүрди.

Ж | Ж Ж Ж Ж Ж Ж Ж
Ж | Жора эжин агты.

кеп
кып
кап
jöp

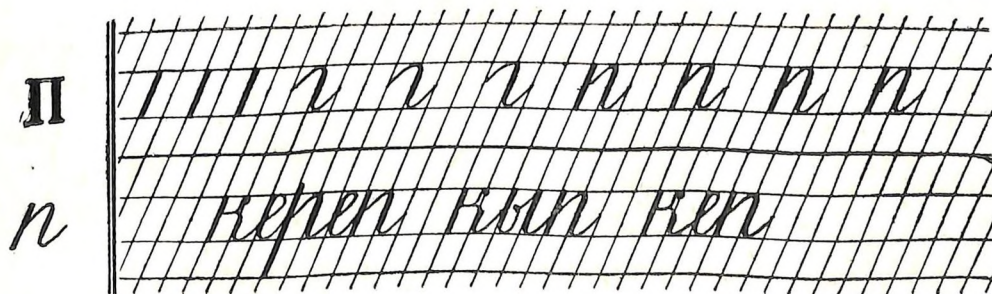
Паша балыктаарга сүүп
јат. Ондо јаңы кармак
бар. Ол көп балык ту-
дуп алат.

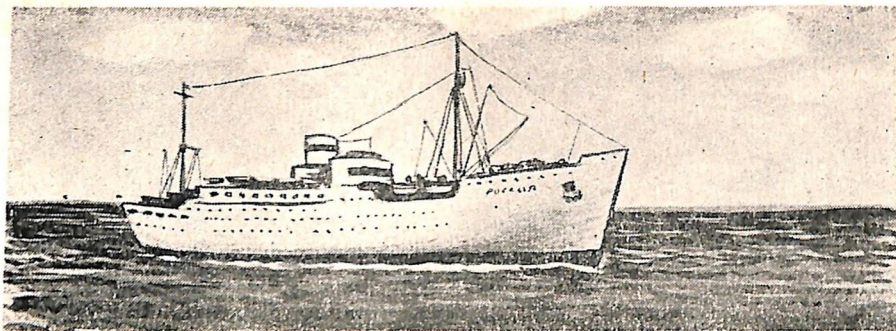
ас-пак
ас-пан
ја-паш
теп-киш

Күкүрт.

Јай изү болды. Балдар мешкелеп бардылар.
Удабай күкүрт башталды. Јалкын јалт этти.
Тенери күркүреди. Ургун јааш јаады. Балдар
јапашта отурдылар.

Јааш өтти. Балдар јапаштаң чыктылар. Те-
нериде солоны бар эмтир. Балдар сүүндилер.

та-лай	ке-реп	эп-тү	күү-леп
чак-пын	ке-рек	јү-зүп	јо-рук-тап

Баштапкы май.

Омок менин шарым
 орооннын үстүлө учсын!
 Үүрлү куштарга удур
 түрген парадка барзын!
 Сүүнчилү Баштапкы майла
 балдарды барып уткызын!

ја.аш	кү.	.ө-түк	сап
те.киш	ка:	.ө-рүк	кеп

П
 П

М М М М Мана
 Мана керек журады.

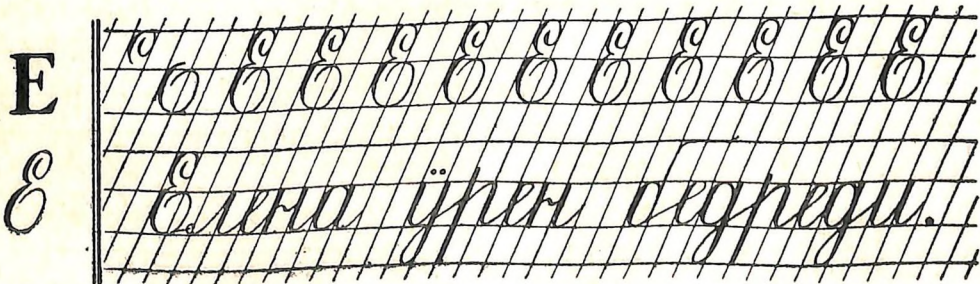
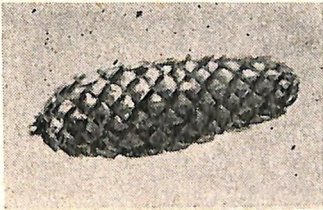
Пионерлер болушты.

Пионерлер жайгыда жаан улуска көп болуш жетирди. Олор огородто, жалаңда иштедилер. Огородтын от өлөңдөрүн одоп салдылар. Өлөң жуурга болуштылар. Агаштын чочогойлорун жуудылар. Карагайдын ла чибинин чочогойло-рын көп жууп алдылар.

Чочогойлор.

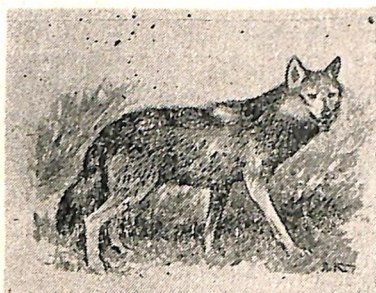
Чиби өскөн. Чибиде чочогойлор бар. Бу чибинин чочогойы.

Карагай өскөн. Карагайда чочогойлор. Бу карагайдын чочогойы.

Јерлик андар.

Бөрүлер ле айулар агаш аразында жүрүп
јат. Олор јерлик андар.
Түлкү—база јерлик ан.

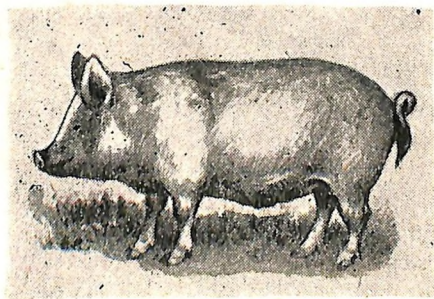
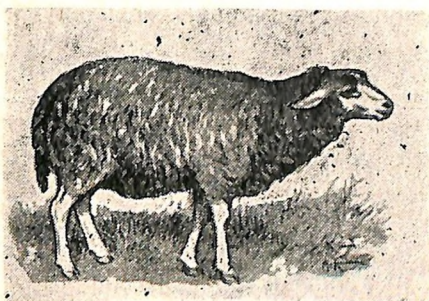

Бөрү.

Кыш. Соок. Карануй. Тайгыл үрет. Таадак
айылынан чыкты. Көрзө—кажаганның јанында
бөрү. Таадак кыйгырды. Бөрү мантай берди.

Азыранты тындулар.

Аттар ла уйлар—азыранты тындулар.
Эчки—база азыранты тынду.

Бу кандый тындулар?

хор
са-хар

кол-хоз
кол-хоз-тор

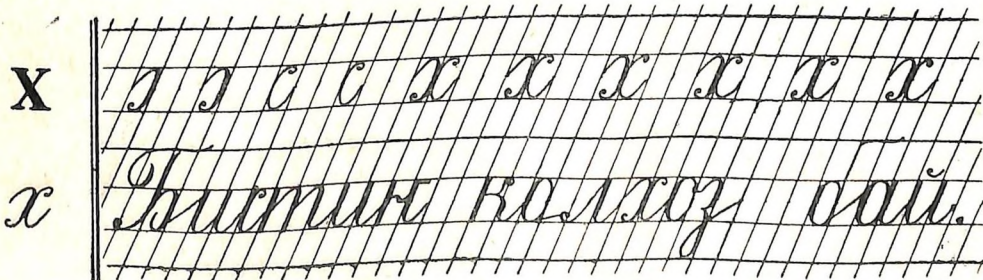
па-ро-ход
па-ро-ход-тор

Бисте сахар бар. Сахар ак
өңдү, тату болот. Бис чайды
сахарлу ичип жадыс.

Бистинг колхоз.

Бис Калининнинг адыла адалган колхозто
жадырыс. Колхозто улус көп, жер элбек. Бистинг
колхоз бай. Жаан сад бар. Уйлар, койлор ло
аттар көп. Үренчиктер жагы школдо үренет.
Школдо интернат бар. Анда үренчиктер жадат.
Колхозто эмди жагы клуб тудулган.

кол-хоз-ко	са-хар	За-хар	Ха-ри-тон
кол-хоз-то	са-хар-лу	За-хар-да	Ха-ри-тон-до

Јагы тура.

Бу јагы тура. Ол бийик, бийик.
 Бу тура үч этаж.
 Бу туранын јанында агаштар өзүп јат.
 Олордын ортозында јүзүн-јүүр чечектер.
 Чечектерди Захар, Харитон ло Паша отур-
 гускан. Захар экинчи этахта јадыры. Харитон
 үчинчи этахта. Захардын ла Харитоннын ада-
 лары колхозто иштеп јат.

са-.ар	кол-.оз	За-.ар
са-.ар-лу	кол-.оз-чы	За-.ар-да

Х | *Харитон-малчы.*

Х | *Харитон-малчы.*

ВВ

за-вод		сов-хоз		ва-гон		Вол-га
за-вод-тор		сов-хоз-тор		ва-гон-дор		Во-ва

зве-но		во-жа-тый		во-жа-тый-лар
--------	--	-----------	--	---------------

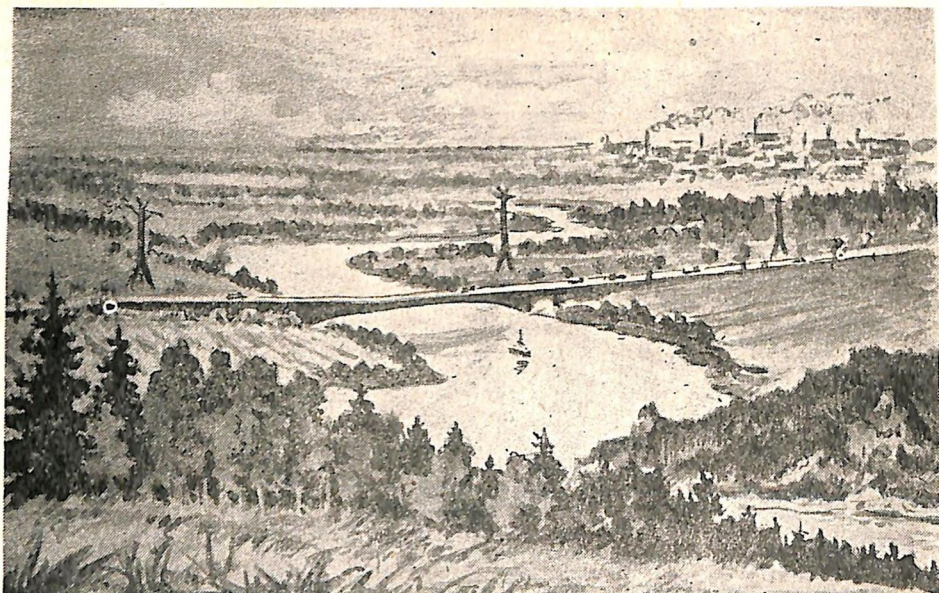
Бистинг завод.

Бистинг завод жаан. Ишмекчилер бойынын заводын сүүп жат. Олор трактор эдип жат. Заводтын ичи ару. Жайгыда заводтын ишмекчилери деремнелерге барып, колхозтын, совхозтын ижине болужадылар.

Завод жылдык планды ажыра бүдүрген учун Лениннин орденин алды.

В

ВЫС-ТАВ-КА
ВЫС-ТАВ-КА-ГА

ВО-ЖА-ТЫЙ
ВО-ЖА-ТЫЙ-ЛАР

ЗВЕ-НО
ЗВЕ-НО-ЛОР

Бистинг Төрөлис.

Бисте заводтор көп. Заводтордо машиналар бар.

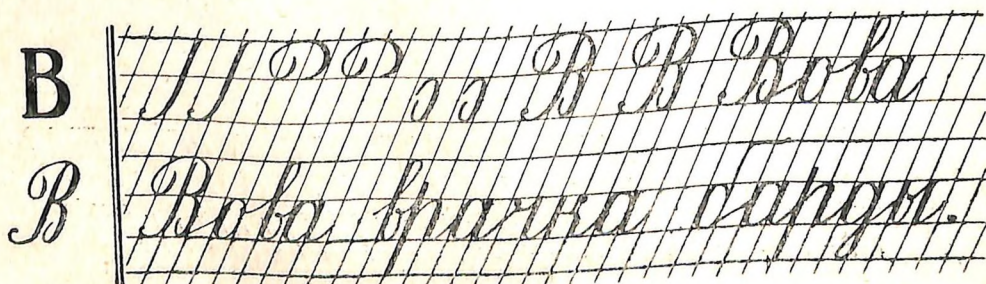
Бисте колхозтор бар. Колхозтордо кыралар, өлөң чабар жерлер, садтар көп.

Колхозтордо уур иштерди машиналар бүдүрет.

Jaан сууларла, каналдарла пароходтор жүрет.

Бистинг албаты амыр-энчү учун тартыжат.

Бистинг Төрөлис жакшы!

О-ля	Бо-ря	Та-ня	На-дя	Ка-тя
А-ля	Ко-ля	То-ня	Ли-да	Пе-тя

Колхозтын яслязы.

Катя кичинек болгон. Энези оны ясляга экелип туратан. Анда Ваня ла Нина, Наташа ла Витя. Балдар анда ойнойтон. Олордо ойынчыктар көп: койонок, турачак, мячик. Балдар садта жүрген. Олорго сүүнчилү болгон.

Петя.

Петя шүүн алды. Ол сууга барды. Шүүнин сууга салды. Петя кичинек. Ол алты жашту. Шүүнин ычкынып ийди. Агазы десе шүүнди тудуп алды.

Я Я Я Я Я Я Я Я Я Я
 Я Катя Витя Ваня

Юю

Ю-ра ла Ю-ля кычырып јат.

Ю-ра | — Ю-ра, јура!
 Ю-ля | — Мен јурайдым.

| — Ю-ля, кычыр!
 | — Мен кычырадым.

Юра ла Юля.

Юра ла Юля урок
 үренди. Кичинек Коля
 ойноды.

Балдар урокторын
 үренип алды.

Юра столго отурды.

Ол кiske ле текечек
 керегинде үлгер кы-
 чырды. Юля ла Коля
 ол үлгерди укты.

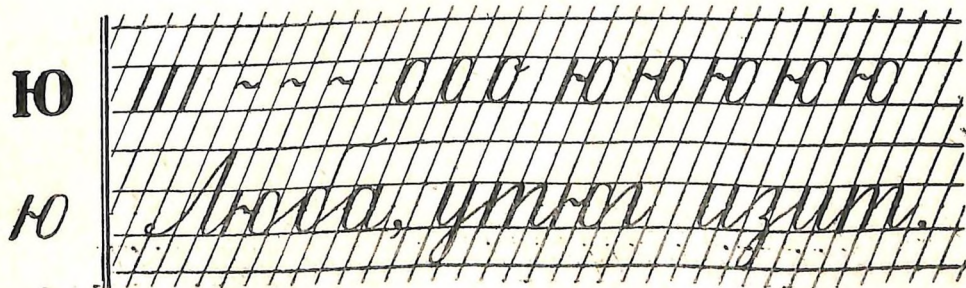
Чалкан.

Јас келди.

Балдар маалада иш-
 теди. Люба ла Нюра
 чалкан отургускан. Чал-
 канды озор одогон.

Чалкан јаан өскөн.

Күскиде озор чал-
 канды јуунадып алган.

Ю-ра	у-тюг		крю-чок
Ю-ля	у-тюг-тар		крю-чок-тор

Баарчыктар учуп келди.

Март келди. Юра ла Митя баарчыкка уйа жазады. Оны тураның жанында агашка илип койды.

Бир катап озор школдоң келдилер. Көрзө: уйаның үстүнде баарчык кожондоп отуры. Уйаның ичинен база бир баарчык көрүнди. Юра ла Митя сүүндилер.

Баарчыктар ол уйада узак жаттылар. Баарчыктын балдары жаанадылар. Озор уча бердилер.

Т а б ы ш к а к.

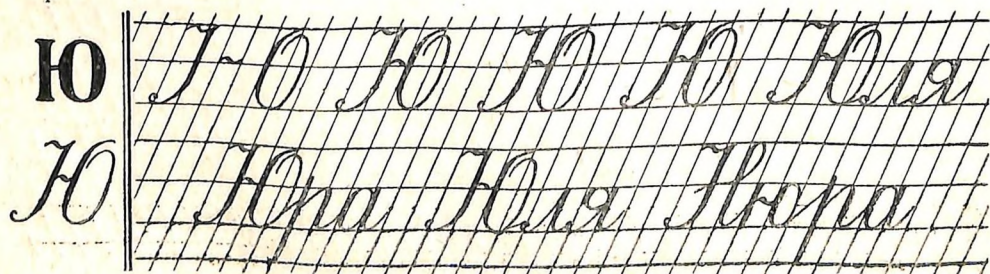
Колы да жок, малтазы да жок,
яны тура тудуп алды.

Ю..

Лю..

Ню..

Ми..

Ёё

ёж		лёт-чик		Лю-ба
ёж-тор		лёт-чик-тер		Ню-ра

Ёж.

Катя школго ёж экелди. Ол оны чиби агаштын төзинен тапкан. Ёж школдо столдын алдында јаткан. Балдар оны яблоколо, калашла, сүтле азырады. Ёж олардон јалтанбай, классла јорголоп јүретен.

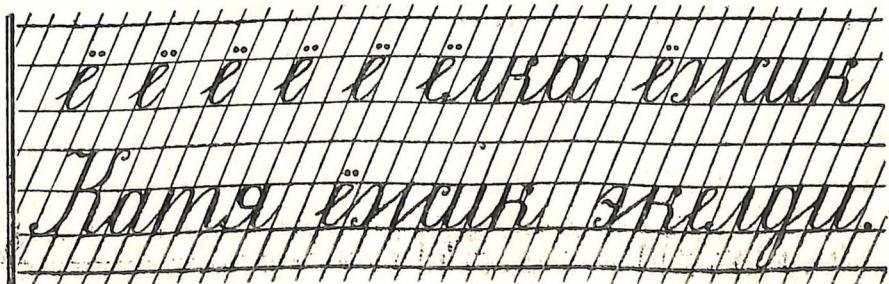
Ёж школдо бир канча күн јаткан. Онон балдар оны ойто агаш ортозына апарган. Јайымга божодып ийгендер.

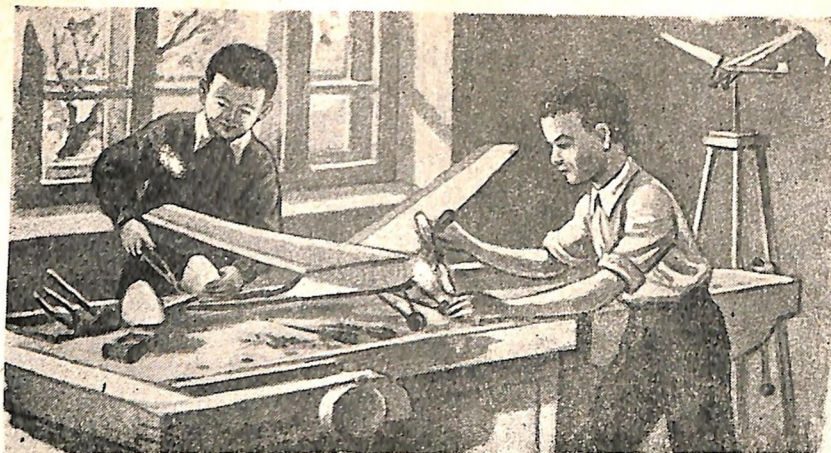
Т а б ы ш к а к.

Чиби агаштын төзинде
тегенектү баштык јадыры.

ё

ё

А-лё-ша	са-мо-лёт	Я-ша
Се-рё-жа	па-ро-ход	Лё-ня

Самолёт.

Серёжа ла Алёша—эки нөкөр. Уроктордын кийининде Серёжа самолёт эткен. Алёша ого болушкан. Олор јараш самолёт эдип алды.

Бу канады, бу куйругы.

— Капшай барып самолётты божодолы.

Серёжа ла Алёша јаланга јүгүрип бардылар. Олор сүүнип кожондодылар.

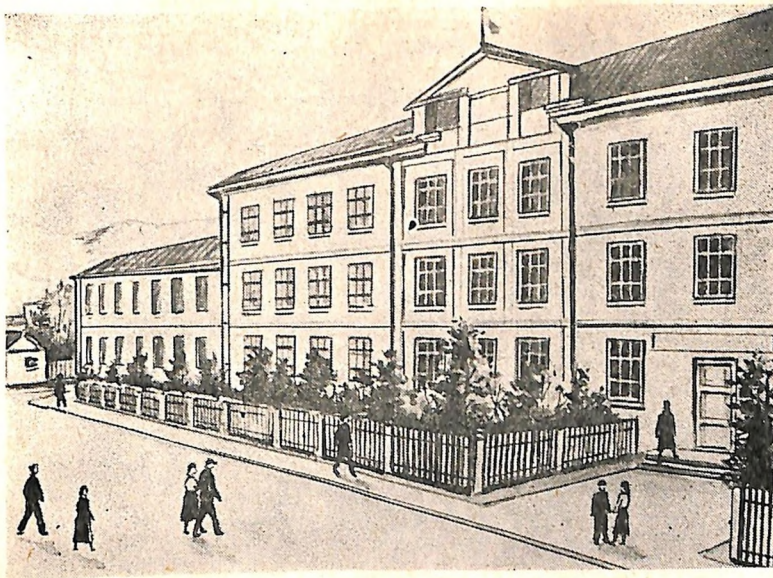
Самолёт, самолёт!

Кандый бийик учадын.

Бистинг төрөл јеристи

түрген өдүп барадын.

Фф

шарф
флаг
флаг-тар

туф-ля
шо-фёр
коф-та

фер-ма
фут-бол
фон-тан

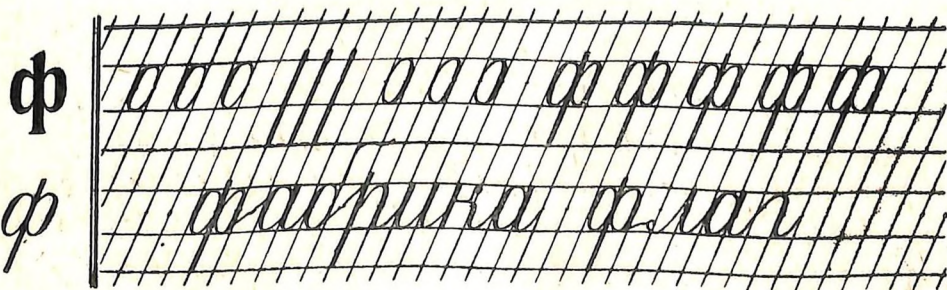
те-ле-фон
па-те-фон
фаб-ри-ка

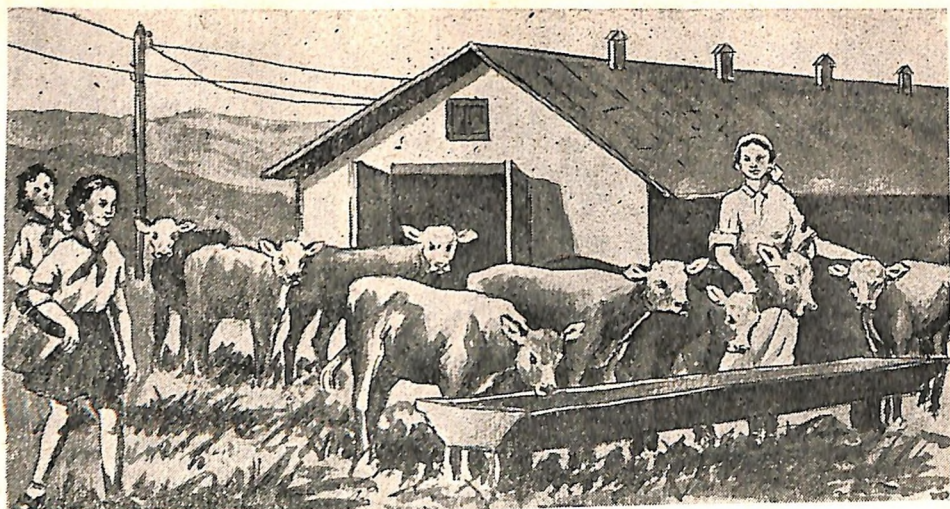
Фабрика.

Маня Фёдорова фабрикада иштеп жат. Фабрикада ишмекчилер көп. Олор жылу кий-имдер түүп жадылар. Маня Фёдорова жараш шарфтар, Соня Фомина кофталар түүп жат. Ма-ня Фёдорова түрген ле жакшы иштеп жат. Ол жакшы ижи учун орден алды.

Кийим: кофта, шарф, фуфайка.

Öдүк: туфля, калош, сопок, пыйма.

Ферма.

Бистин колхозто ферма бар. Фермада уйлар ла койлор көп. Феня—эн артык уй саачы. Ол уйлар азырап ла саап јат.

Бистин уйлар көп сүт берет.

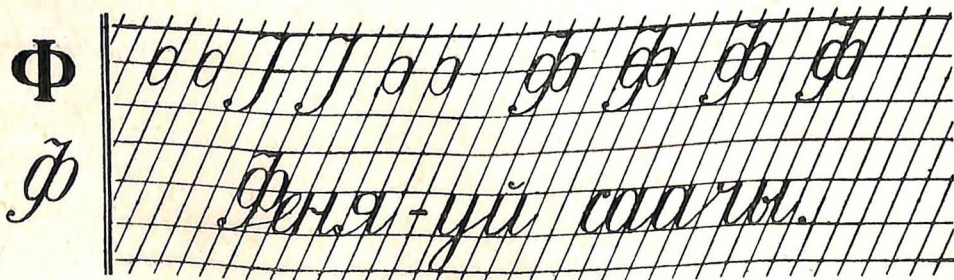
Зоя јенем бозулар азырайт. Таня эјем курагандар азырайт. Таня ла Женя олорго болужат.

Азыранты тындулар: уй, кой, ат, эчки.

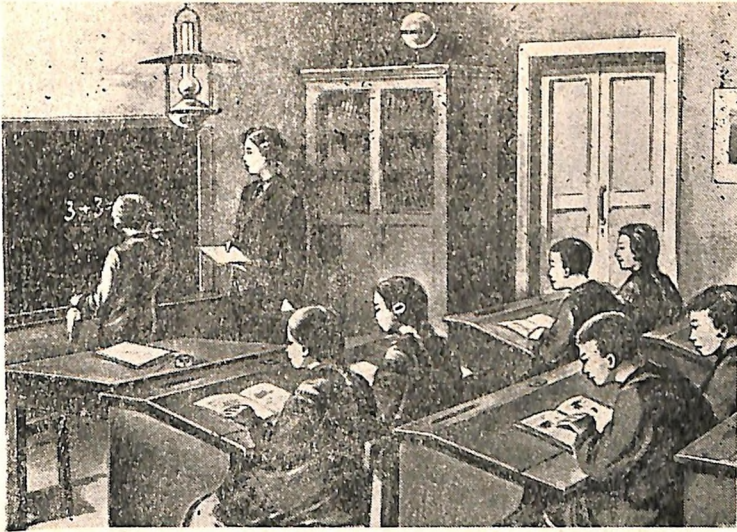
Т а б ы ш к а к т а р .

Айры агашка кар јукпас.

Сууга кирзе—мун, суудан чыкса—бир.

Цц

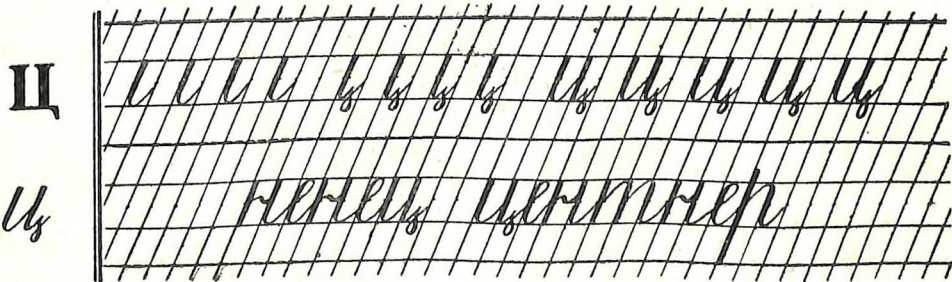
цы-ган		кон-церт		гра-ни-ца
не-нец		циф-ра		дис-цип-ли-на

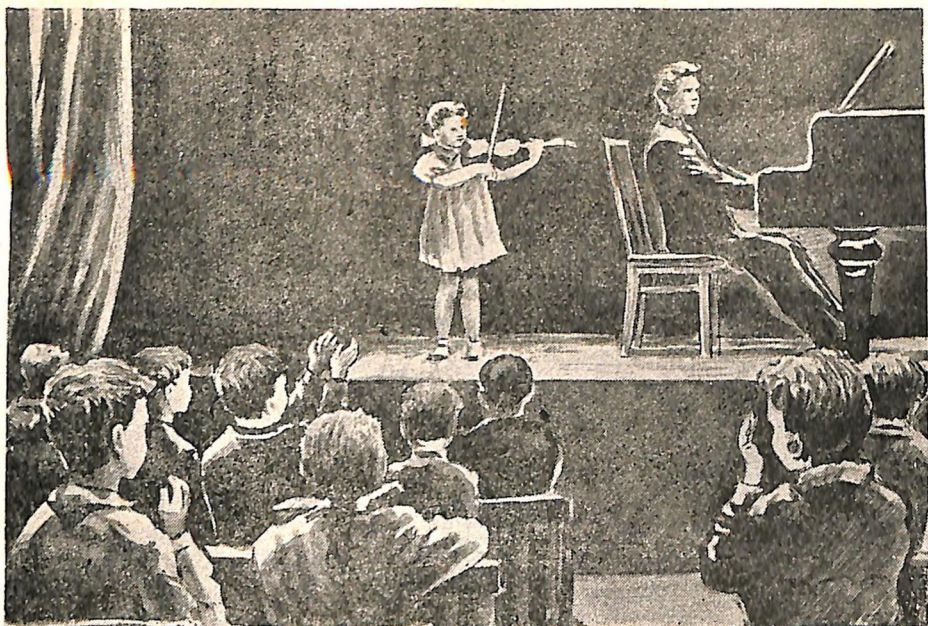
Ненецтер үренип јат.

Ненец албаты ыраак тўндўкте јуртап јат. Совет јаннан озо олардо бир де школ јок болгон. Улус бичик билбейтен. Эмди ненецтерде радио бар. Олор концерт тургузат. Ненецтер эмди бийик ўредўлў школдордо ўренет.

К е п с ө с т ө р.

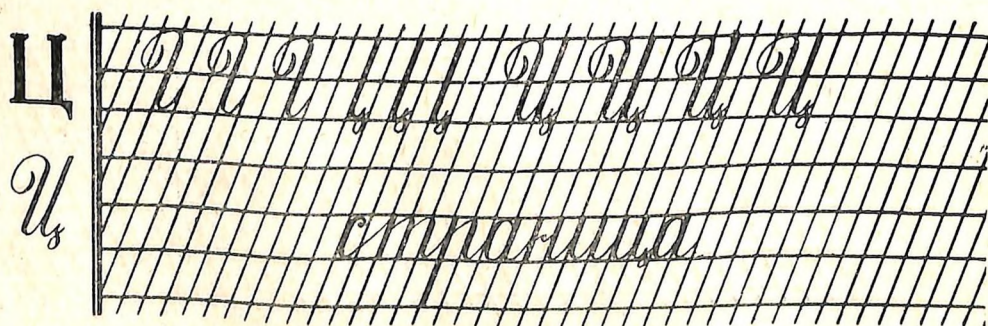
Јагыны јазап кий, эскини эптеп кий.
Агын сууны кўрле кечер,
ас улус јөплө јенер.

концерт		стра-ни-ца		кон-церт		цирк
кон-церт-те		стра-ни-ца-лар		циф-ра		цех

Менин карындажым — үренчик. Ондо бичиктер көп. Бичиктеринин страницалары ару. Толугында цифралары ончозы жакшы көрүнөт. Кажы ла страницада журуктар бар. Онын бичигинде цинга оорудан канайда чеберленери керегинде база бичип койгон.

бук-варь | ар-тель | пись-мо | цир-куль
 фо-нарь | пред-се-да-тель | тет-радь | порт-фель

Букварь.

Мен баштапкы класста үренип жадым. Менде букварь ла тетрадь бар. Букварьды кычырып жадым. Тетрадька ару ла жараш эдип бичип турум. Бис үренерге ончобус кичеенип турус.

Письмо.

Күндүлү Шура!

Бу письмоны бойым бичип турум.

Бис экскурсияга жүргенис. Анда көп чечектер ле кушкаштар көрдис.

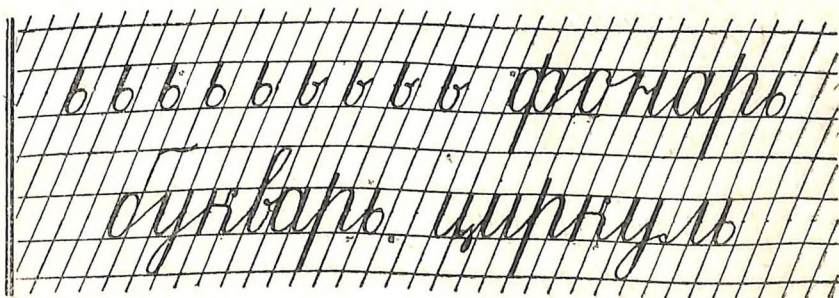
Биске письмо бичи.

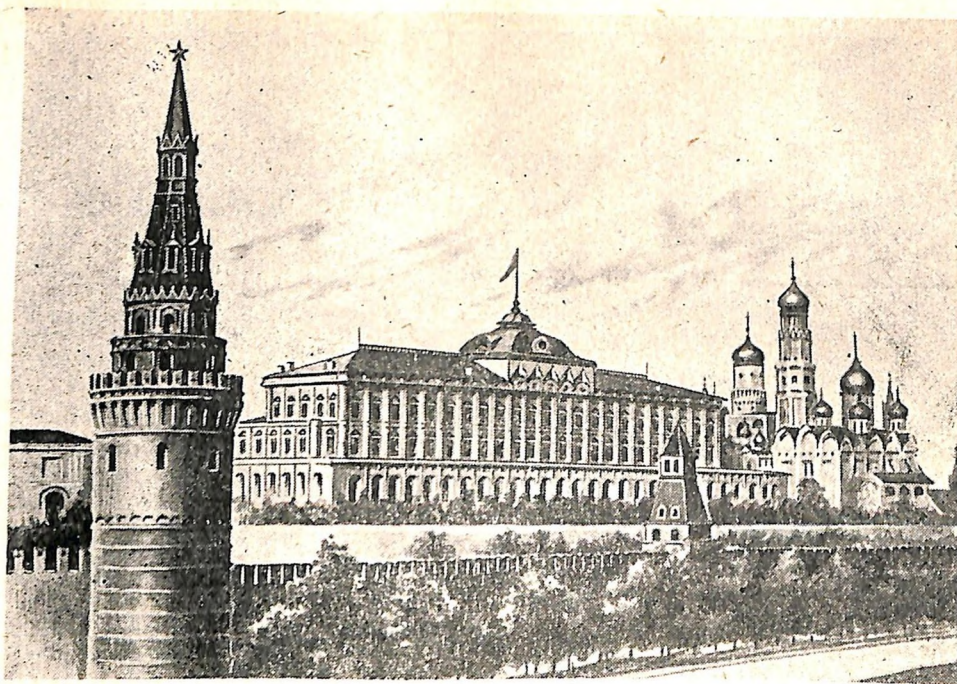
Ирkitов Альберт.

Б

б

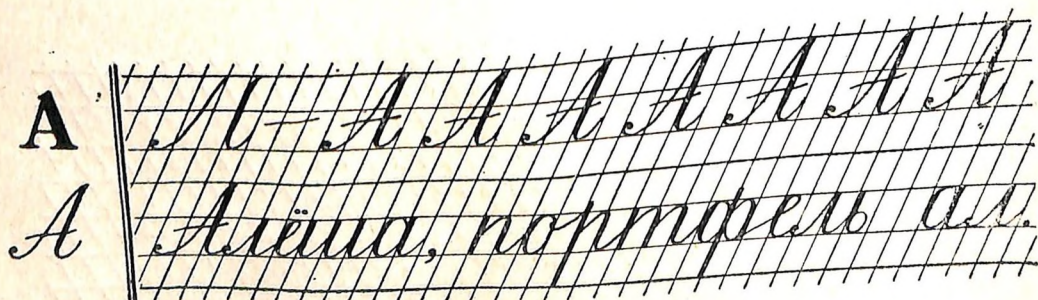

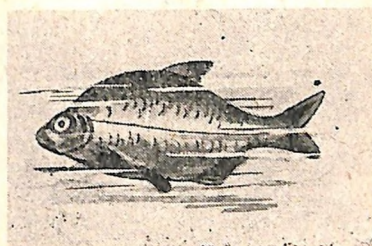
Кремльдин чолмондоры.

Кремльдин чолмондоры үстүсте күйет,
кажы ла жерге жаркыны једет!
Јакшынак Төрөл бар балдарда,
оног артыгы јок кайда да!

Бойынын јолынаг кыйа баспаган
ат-нерелү албатыга мак!
Суудан, оттон јалтанбаган
оныг баатыр черүзине мак!

Щщ

щёт-ка

плащ

лещ

плащ

плащ-ту

Щер-ба-ков

щёт-ка

щёт-ка-ла

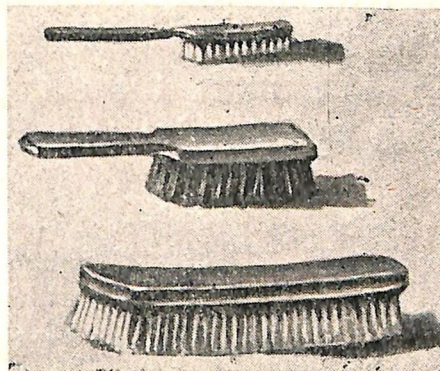
Ще-ти-нин

Щёткалар.

Бу щёткала тиш арчыыр.

Бу щёткала өдүк арчыыр.

Бу щёткала кийим арчыыр.

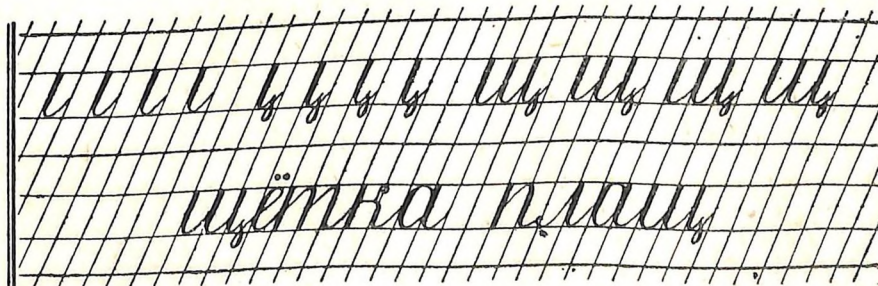

Плащ.

Энгирде јааш жаады. Энем јуунга плащту барды. Плащ жаңы. Ол жаашка өтпөс. Энемде фонарь бар. Фонарьла ол јолын жарыдар.

Щ

щ

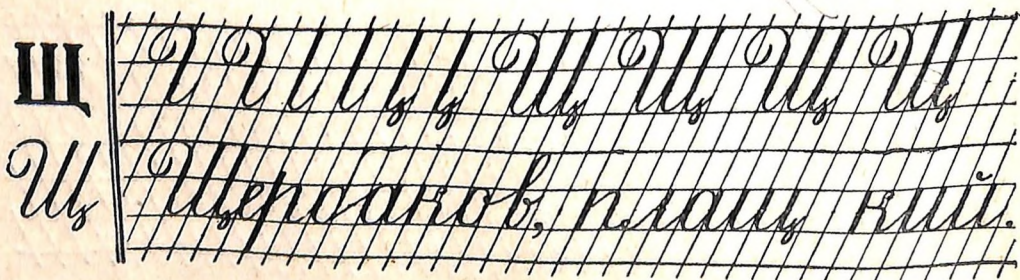
Балдардын площадказы.

Колхозто балдардын площадказы бар. Площадкага колхозчылардын балдары жүрет. Балдар анда ойноп, амырап жадылар. Площадкада курсак жакшы. Балдар өйди жакшы өткүрөт.

Салкын.

Салкын, салкын, сен кутус!
Теп ле тегин не учар?
Чын ла сен бөкө болзон,
футболдын мячын үрүп бер!

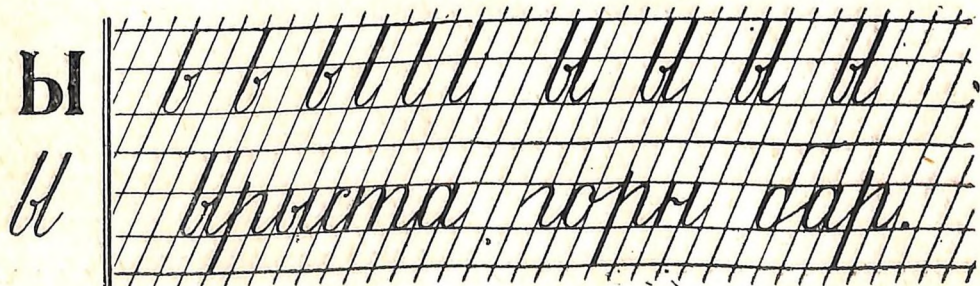
Вл. Луговой.

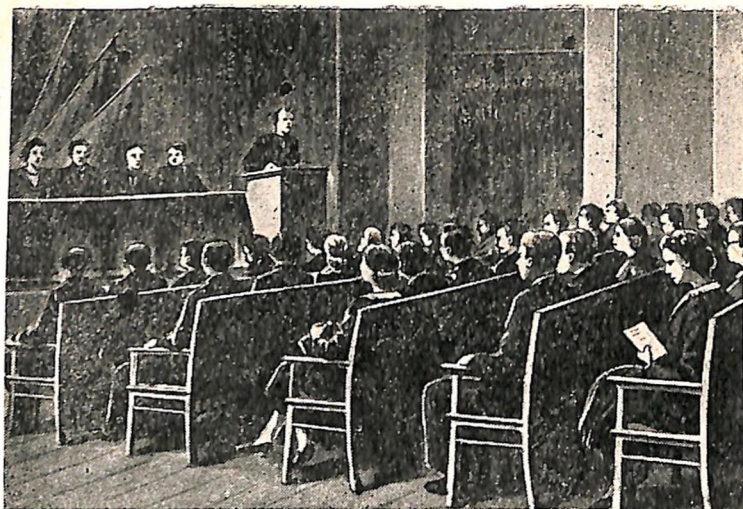
Кем нени эдип јат?

Темир согуп јат, горн ойноп туру, өлөн чаап јат, ийт азырайт, газет кычырып отуры, каруулдап туру, јурап отуры, јүгүрип барадыры.

Ъ

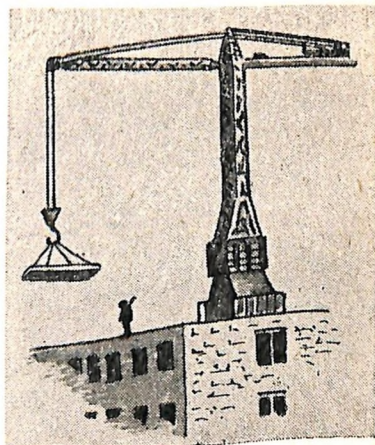

Съезд.

Бистин областьта съезд болгон. Ол съездке көп улус жуулган. Менин энем ол съездке барып жүрген. Съезд көп жөптөр чыгарган. Ол жөптөр аайынча бистин областьтын колхозторы ла совхозторы оноң бай болор деп, энем айдып келген.

Подъёмный кран.

Бийик жараш тура тударга
подъёмный кран келди,
баатыр чылап буттарын
ол талтайта тургусты.
Бийикте турган ийнин
ишке тергенип түзедет.
Бозом энир киргенче
амыр жоктонг ол иштейт.

Вл. Суслов.

Ъ

ъ

ъъъъъъъъ подъезд
Москвада съезд.

Бистинг класс.

Бис баштапкы класста үренип жадыс. Бистинг класс жаан ла жарык. Көзнөктө чечектер бар. Дежурный оморды сугарып турат.

Дежурныйлар.

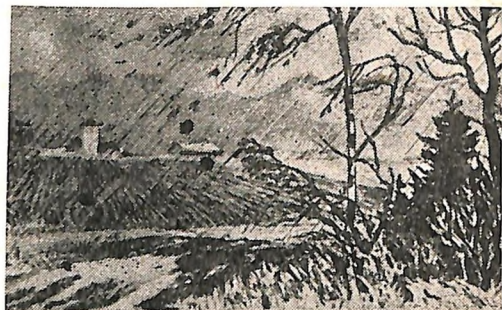
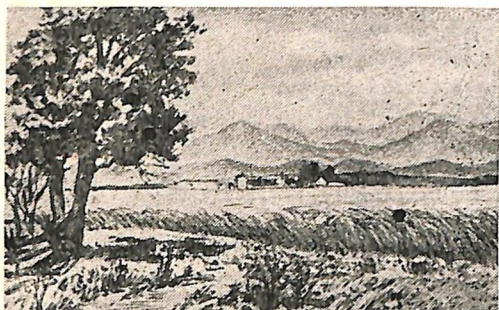
Петя шкодон јанып келди. Ол кичинек карындажына айтты:

— Вася, бис үчү эртен дежурный! Бис Дарья Ивановнага болужарыс. Тетрадьтар жуурыс. Уроктор божозо, класстын ичин жуундарыс.

— Мен айылымда дежурный болорым—деп, Вася айтты. — Мен энеме болужарым. Ойногон немелеримди бойым жуунадып саларым.

Жылдын өйлөри.

Ак кар жаады. Суулар тонды. Балдар тошто жыгылады. Бу кандый өй?

Кар кайылды. Өлөң жажарып чыкты. Жылу күндөр башталды. Күн узады. Бу кандый өй?

Күн изү тийет. Өлөң жаан өзүп келди. Жалаңдарда аш бышты. Бу кандый өй?

Агаштын бүри саргарды. Куштар түштүк жаар учарга белетенди. Жашту күндөр көптөди. Бу кандый өй?

Т а б ы ш к а к т а р .

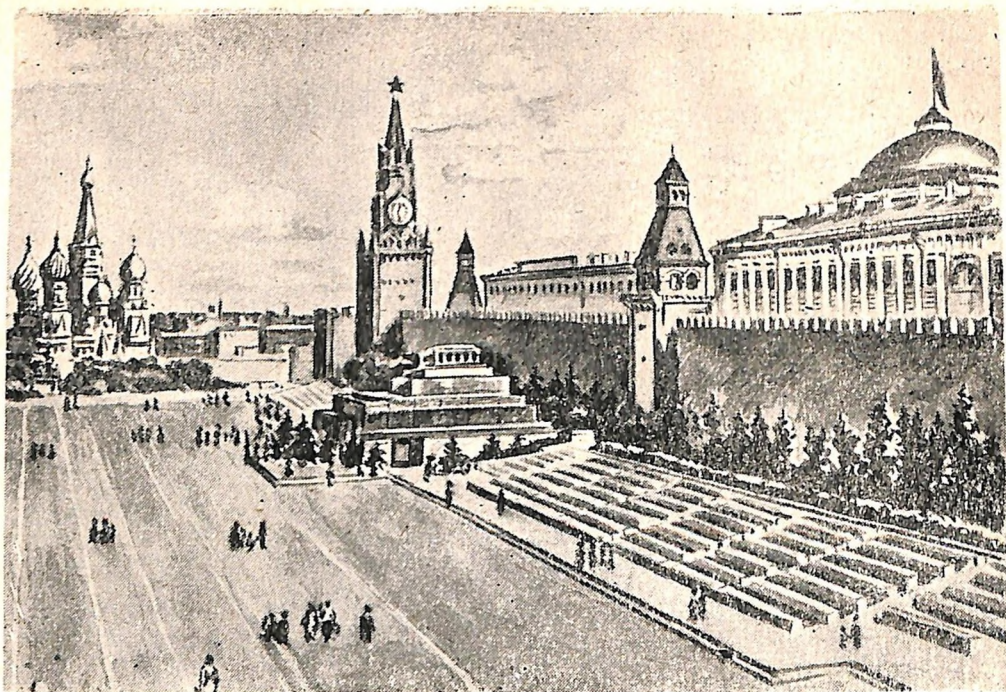
Кырды кызыл түлкү ажа берди.
Тошто буудай төгүлип калтыр.

*Орооньста жаан стройкалар
түргөн бүдүп жат.*

Октябрат.

Төжинде кызыл чолмондо
Ильичтин сүри јуралган.
Уулчактын барар јолын
улу башчы көргүскен.
Ўредүде ол озочыл,
мактулу ады октябрат.
Јүрген јүрүми јозокту,
Школында ол мактадат.

Москва — бистинг Төрөлистинг төс городаы.

Мен Москвада болгом. Онын оромдоры түс
ле жалбак. Москвада Кремль бар. Кремльдин
башняларынын үстүндө чолмондор. Олор кып-
кызыл оттордый.

Москва кандый жараш! Ол городты бастыра
улус сүүп жат.

Москвада, Кызыл площадьта, Владимир
Ильич Лениннинг Мавзолейи туруп жат.

Бистинг баштапкы сөттөрү:
Ленин, Төрөли, Москва.

Күс.

Күс келди. Күн кыскарды. Агаштын бүри саргарып калды. Куштар жылу жерге уча берди. Бис агаш аразына бардыс. Анда тийингат көп эмтир. Тийингат тердис. Агаштын саргарып калган бүрин жуудыс. Ол бүрди кургадып алдыс.

Школдо.

Тайгада салкын
 шуулагандый,
 школдо балдар
 чуркурайт,
 седег жемшик
 келгендий,
 эжикте күзүңи
 жыгырайт.

Парадта турган
 стройдый,
 экиден, экиден
 отурдыс.
 Үредүчи кирип
 келерде,
 өрө туруп уткыдыс.

Балдар урокто... | ойноп жат.
 Балдар переменада... | үренип жат.

Чындык нөкөр.

Айдар, Миша ла Коля — нөкөрлөр. Олор јаныс класста үренип турулар. Ұредүчи үренчиктерге бодолго берди. Айдар оны бодоп болбоды. Айдарга нөкөрлөри келди.

— Мениң бодогоным чын. Оны сен бичип ал — деп, Миша айтты.

— Айдар, сен оның бодогонын бичибе, мен сеге јартап берейин. Сен бойың да бодоп саларың — деп, Коля айтты.

Мениң нөкөрим.

Эртечи мениң нөкөрим. Ол јети јашту. Мен база јети јашту. Бис экү кожо үренип јадыс. Бис партада отурыс. Урокты кожо белетейдис. Эртечиде чана бар. Менде база чана бар. Кожо јыңылап, ойноп жүредис. Бис экүге кожо жүрерге сүрекей јакшы.

К е п с ө с

Чечен мылтык јаспас,
чындык нөкөр таштабас.

Кышкыда керектү неле... | карман ла мячик
Жайыда керектү неле... | чана ла чаналаш.

Ару-чек жүрери.

Чүрмеш балдарына бичик берди. Балдар ол бичикти кычырды. Анда мынайда бичилген:

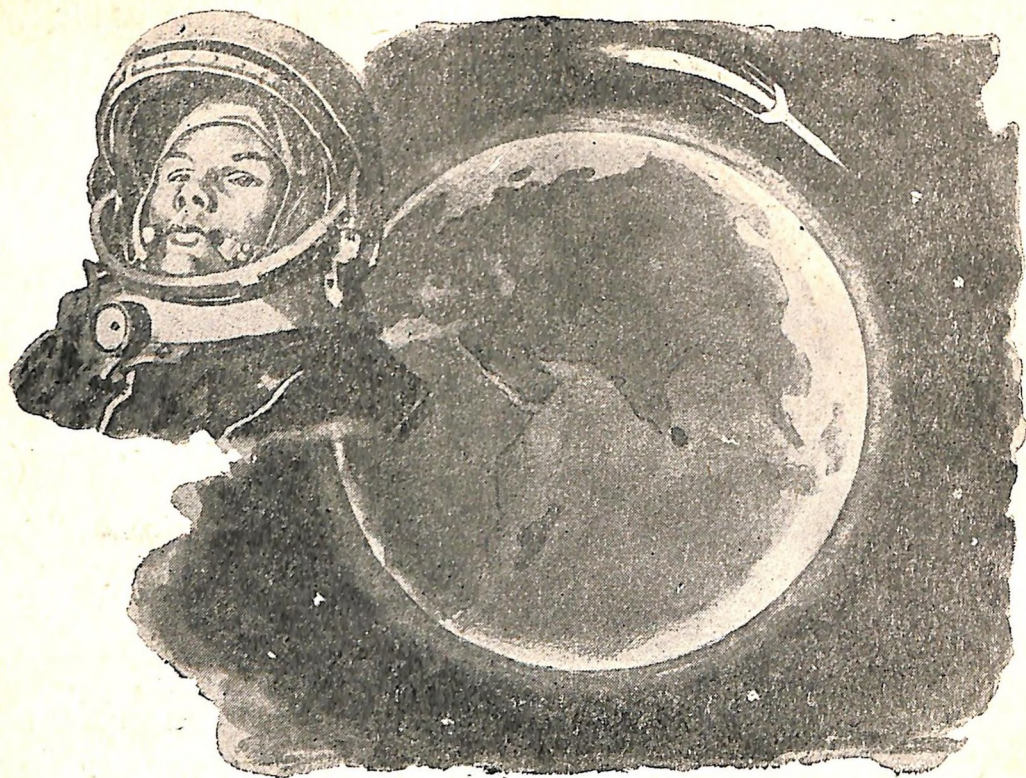
„Тураның ичин ару тут.

Эртен тура колы-жүзинди самындап јун.

Курсак ичер алдында колыңды база јунуп тур. Ару-чек жүрерге кичеен!“

Боро кушкаш тирү артты.

Мен јолдо боро кушкаш көрүп ийдим. Ол сооктонг бастыра бойы калтыражып турды. Мен оны алып алала, школго экелдим. Балдар кушкашка калаштың оодыгын берди. Је ол оны јибеди. Юра бойының бөрүгине кушкашты отургузып койды. Бир эмеш ой өткөн соңында кушкаш јылый береле, бөрүктен учуп чыкты. Ол көзнөккө учуп келди. Анна Васильевна форточканы ачып ийди. Боро кушкаш сүүнчилү үнденип уча берди.

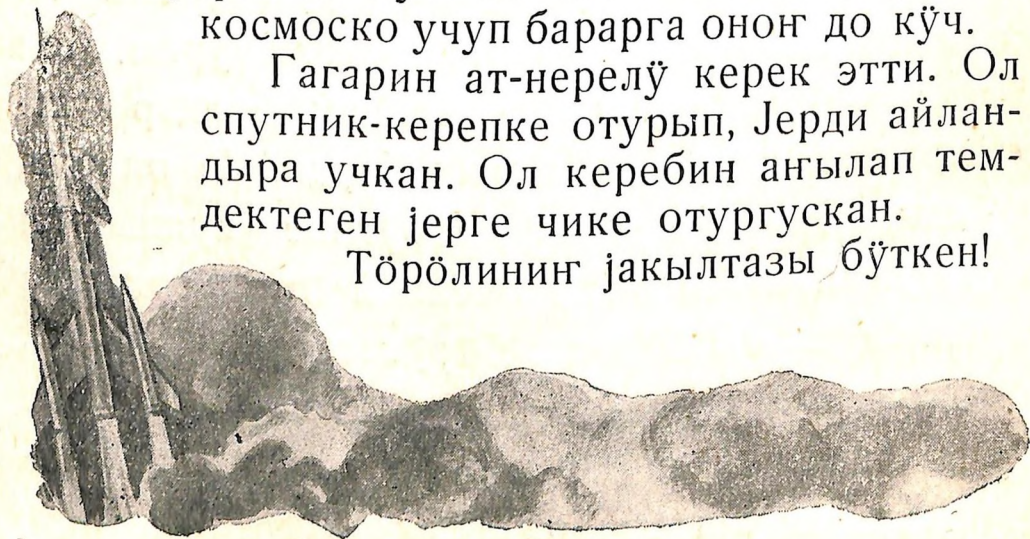

Юрий Алексеевич Гагарин—советский лётчик. Ол космоско элденг озо учуп чыккан. Космос бистинг үстүбисте сүреен бийик. Анда булуттар да, кей де жок. Космосто жүк ле Күн, Ай ла жылдыстар.

Гагарин космоско спутник-крепле учуп чыккан. Андый керепти эдерге күч. Оны космоско чыгарарга да күч. Же онын ичинде отурала, космоско учуп барарга оног до күч.

Гагарин ат-нерелү керек этти. Ол спутник-керепке отуруп, Жерди айландыра учкан. Ол керебин анылап темдектеген жерге чике отургускан.

Төрөлиниг жакылтазы бүткен!

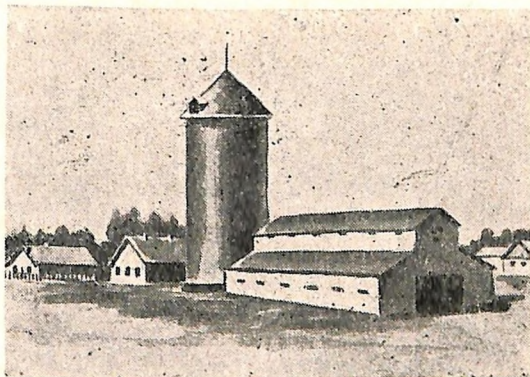

Ырысту жүрүм.

Азыраган малыбыс арбын болды,
ак жаланга толо берди.
Ырысту жүрүмдү бис болдыс,
ак-жарыкты эмди көрдис.

Силос эдери.

Колхоз ашты көп салат. Колхозтын малы элбек. Колхозчылар азыралды база көп белетейт. Анчадала силосты элбек эдет. Силоско салып турган өлөңди ле кукурузаны машинала чабат. Силос—малга жулукту ток азырал.

К е п с ө с т ө р.

Өмөлү иш өчпөс.
Иштенкейдин колы ус, иштебестин тили ус.

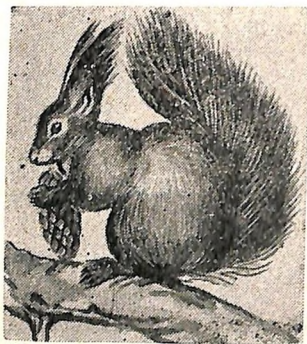
Александр Сергеевич Пушкин — улу орус поэт.

Пушкин јакшы чөркөктөр лө үлгерлер көп бичиген.

Пушкин орус чөрчөктөрди ле орус кожондорды сүрекей сүүген.

Ол бойынын төрөлин база сүүген.

Кайкамчылу тийинг.

Јараш өргөөнин јанында,
шил тураныг ичинде,
јайтан чибинин төзинде
азыранты тийинг отурат.
Јаражы оныг кандый!
Шулмузы оныг кандый!

Коолодо кожондойт, алтын сайлу кузуктан
кузук чертип соодойт, мөнүн эмил кодорот...

Александр Сергеевич Пушкин.

Чанагына ийдин отургузып,
бойын атка бодонуп,
уулчак ойноп жүгүрди.
Сабары соокко тонгордо,
баштактын колы сыстады.
Тонгонына каткыرارда,
көзнөктөң энези кезетти.

Кереп.

Бийик ортолыктын жанынча,
јаан городтын жанынча
жайылып калган байканду
кереп өдүп баратты.
Талайдын түрген салкыны
ичкерледип оны апарат,
керепти токтодып аларга
жараткан пушкалар адат.

Лев Николаевич Толстой—улу орус писатель.
Ол көп жакшы бичиктер бичиген.

Чымалы ла үрен.

Чымалы үрен таап алды. Ол үренди уйазына апарарга сананды. Же үрен уур болгон. Чымалы үренди жаңыскан апарып болбоды. Ол бойынын нөкөрлөрүн кычырып алды. Нөкөрлөриле кожо үренди уйазына апарды.

Ончозынаг артык.

Көп улустыг ортозында кичинек кызычак аза берди. Ол ыйлап, бойынын энезин бедреп жүрди.

— Сениг энег кандый? — деп, улус кызычактан сурады.

— Мениг энем ончозынаг артык. Слер билбезеер бе? — деп, кызычак ыйламзырап айтты.

Лев Николаевич Толстой.

Күн ле салкын.

Улустың кийимин кем озо уштыдар деп, күн ле салкын блаашты.

Салкын кижиги кийимин чечкедий эдип сокты. Кижининг бөрүгин ушта согуп, тонынын өмүрин кайра согуп турды. Кижиги десе бөрүгин там кептей кийди. Өмүрин тыңыда өмүрленип алды.

Салкын кижининг кийимин чечип болбоды.

Күн ченешти. Күн чогуң изидип ле келерде, кижиги өмүрин кайра ачты, бөрүгин өрө көдүрди. Күн оноң тың изидерде, кижиги бөрүк-тоңың чечип таштады.

Чымалы ла күүле.

Чымалы суу ичерге јорголоп келген. Сууның толкузы јаратка келип тийди. Чымалыны арай ла агызып апарбады. Күүле кичинек чыбык тиштенип алган апараткан. Ол чымалының агып баратканың көрүп ийди. Апараткан чыбыгың чымалыга чачып берди. Чымалы ол чыбыкка отурып алала, јеткерден айрылды.

Бир катап аңчы күүле тударга сетка тартып койгон. Күүле ол сеткага оролып калды. Чымалы аңчыны будынаң тиштеп ийди. Аңчы сетказың салып ийерде, күүле уча берди.

Јаанак ла оның балазының балазы.

Јаанактың балазының балазы кичинек болгон, јаантайың уйуктап јадатан. Јаанак бойы калаш быжыратан, пол јалмайтан, балазының балазың јунатан, ого кийим көктөйтөн.

Соңында јаанак карый берди, јаантайың печкениң үстүнде јадып уйуктаар болды. Балазының балазы калаш быжырды, пол јунды, јааназың јунуп, ого кийим көктөөр болды.

Павел Васильевич Кучияк — алтай албатынын поэди.

Кучияк көп үлгерлер ле куучындар бичиген. Онын бичиген үлгерлерин ле куучындарын бис кычырадыс.

Радио кожоңы.

Бийик тууларды ажыра бијелеп келген сен эдинг, салкын-булутты өткүре солун куучындар экелдинг.

Икилимнинг коо үнин кобы-јиктерге апарзанг. Кожондоп айткан сөзимди колхозторго јетирзенг.

Павел Васильевич Кучияк.

Николай Улагашевич Улагашев.

Боро кушкаш.

Мынанг озо Алтайда бир боро кушкаш журтаган. Ол бир катап көбөлөкти тудуп жиирге сананган. Көбөлөк тегенектин алдына жажынды. Боро кушкаш ол ок тегенекке отурып алды. Тегенек боро кушкаштын ичин кадап ийди. Боро кушкаш койды тегенек жиирге айбылады. Кой барбады.

Боро кушкаш жарбынды, бөрүгө учуп келди. Бөрү койды жиирге барбады. Боро кушкаш аңчыга учуп келди. Аңчы жаазын колына алды, бөрүни адып ийди. Көксинде согонду бөрү койды жиирге барды. Кой оноң коркыйла, барып тегенекти жиди.

— Андый керек сеге, кулугур тегенек! Боро кушкаштын ичин не кадаган эдин.

Чалкан.

Карган өбөгөн тату чалкан отургусты. Чалкан сүрекей жаан бүтти. Өбөгөн чалканды жулуп болбоды.

Өбөгөн карган эмегинин кычырып алды. Олор экү чалканды тартты-тартты, жулуп болбоды.

Эмеген балазынын кызычагын кычырып алды. Олор чалканды үчүлөп тартты-тартты, жулуп болбоды.

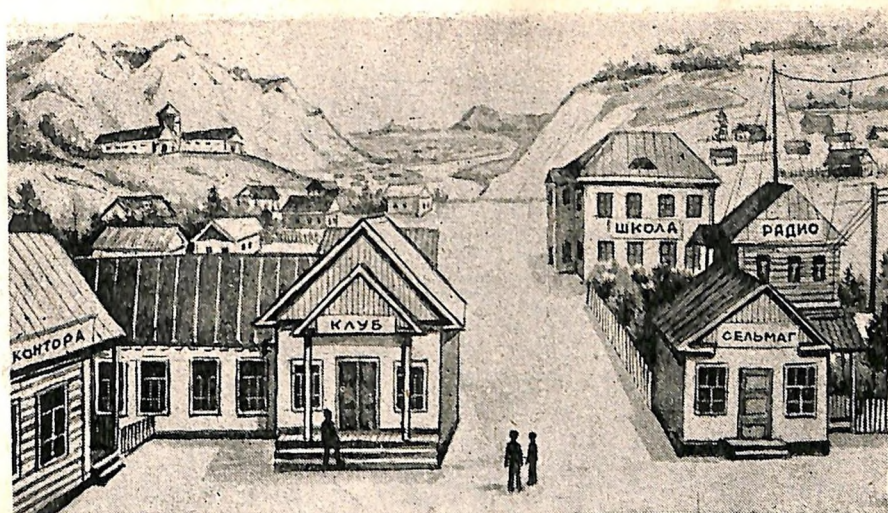
Кызычак Жучка деп ийдин кычырып алды. Олор төртү чалканды тартты-тартты, жулуп болбоды.

Жучка Машка деп кискени кычырып алды. Олор бежү чалканды тартты-тартты, жулуп болбоды.

Машка чычканды кычырып экелди. Чычкан кискеден тудунды, кiske ийттен, ийт кызычактан, кызычак жаанынан, жаанак өбөгөнүнөн, өбөгөн чалканнан тутты. Олор чалканды тартты-тартты, жула тарткылап алды.

Т а б ы ш к а к.

Сары торко тонду, кычкыл-тату амтанду.

Бистинг колхоз.

Үч колхоз биригип, бир колхоз болды. Эмди бистинг колхоз жаан. Јери де элбек. Ашты да көп салып јат. Малы-кужы да көп.

Колхозчылар жаан, ару тураларда јадар болды. Колхозто клуб, клубта радиоприёмник бар. Колхозчылардын балдары школдо үренип јат. Колхозчылар аргалу ла ырысту јүрүмге јединип алды.

Сура к: Слердинг колхозто клуб бар ба? Радио бар ба?

Ончозы бистинг.

Кыралап аш саладыс,
 куйак, темир согодыс,
 одуратан таш көмүрди
 јер алдынан казадыс.
 Быжып калган аш,
 казып алган көмүр таш,
 јуртап јаткан јерибис—
 ончозы бистинг јөөжөбис!

Пөтүк ле ийт.

Карган өбөгөндө лө эмегенде пөтүк ле ийт бар болгон.

Бир катап ийт пөтүкке айтты:

— Петя, агаш аразына барып соодоп келели.

Экү агаш аразына жүре бердилер. Олор анда кере түжүне базып жүрдилер. Бозом кире берди. Олор төзи көңдөй жоон агаш таап алдылар. Пөтүк учуп чыгып, агаштын будагына отуруп алды. Ийт десе агаштын көңдөйине кирип алды. Уйуктай бердилер.

Таң алдында пөтүк:

— Ку-ка-ре-ку! — деп тыг кыйгырып ийди.

Пөтүктин кыйгызын түлкү угуп ийди.

Ол агаштын жанына келеле, пөтүкти бойына кычырды:

— Меге айылдап баралы.

— Жакшы! Же менин нөкөрүм бар. Ол бу агаштын көңдөйинде—деп, пөтүк айтты.

Түлкү агаштын көңдөйине келди. Ол орто ийт түлкүни тумчугынан тудуп алды.

Адару.

- Сен, адару, кайда болдың?
- Анда ла мында.
- Кайда учтың?
- Жаланда.
- Айылыңа нени экелдинг.
- Мөт деп курсак экелдим.

Эртен тура.

Уулчактар ла кызычактар эртен тура школ-го брааткандар. Лена десе чай ичип отурган.

— Кызым, сегис час боло берди!—деп, энеси Ленага айтты.

Лена час жаар көрди.

— Энем, бистинг час сүреен түрген барып жат!

— Жок, Леночка. Час чын барат. Сен бойың мендебей жадың.

С. Прокофьева ла Г. Сангир.

Балыкчы ла чойлошкон.

— Балыкчы, сууда узак балыктап туруң ба?

— Сары танла

эрте келгем мен бого.

— Балыгың кайда?—деп сурадым.

— Тутпагам—чойлошконды

эжинерге үреткем.

Грицко Бойко.

Кыш.

Чоктубай ла Петя чаналу жығылап бардылар. Жучка деп ийт олорло кожо болды. Уулчактар кырды төмөн жыгылады. Чоктубай жыгылап ба-радала, жыгылды. Онын бөрүги чачылган. Петя онын жанына келеле, каткырды. Жучка жаңы-ландыра үрүп турды. Чоктубай турала, кийи-миндеги карды кактады.

Балдарга кышкыда жакшы.

Чаначылар.

Кичинек балдар чаналу
кајудан жыгылайт сүүнчилү.
Кандый олоҗ табышту,
каткы-ойыны јилбүлү.

Бутка кийген чаналар
кар үстүнче јенилчек,
эки колдо тайактар
көдүрбей јүрзен, илинчек.

И. Ш и н ж и н.

Школдо ёлка болгоны.

Бистинг школдо ёлка болды. Эңирде чибиде жүзүн-жүүр өндү лампочкалар күйди.

Музыка ойноды. Балдар колдорынан тудужып алып, чибини эбиреде билеледи.

Кенетийин Соок-Таадала Снегурочка кирип келди. Сырга Снегурочка болгонын балдар билип ийдилер. Соок-Таадала кем болгонын балдар узак танып болбодылар.

Барантаева Мария Алексеевна,

Бедреев Капитон Андреевич

Б У К В А Р Ь

На алтайском языке

Редактор *З. И. Табакова*
Художественный редактор *И. И. Митрофанов*
Технический редактор *Н. Н. Параев*
Корректор *А. А. Бокконокова*

Сдано в набор 28/VI 1967 г. Подписано в печать 4/VIII 1967 г.
Формат 70x108¹/₁₆. Печ. л. 6,75-9,45 усл. п. л. (9,55 уч. изд. л.)
Заказ № 2651. Тираж. 4000 экз. Цена 15 коп.

Горно-Алтайское отделение Алтаского книжного изд-ва,
г. Горно-Алтайск, проспект Коммунистический, 44. Горно-Алтайская
типография, проспект Коммунистический, 25.

15 АКЧА.